

Henna Gustafsson

Anne Tarpio

**Päivähoidon kasvattajien tietämys varhaiskasvatuksen periaatteista
omahoitajuuden näkökulmasta**

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Sosiaali- ja terveysala

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Koulutusohjelma: Sosiaaliala

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi AMK

Tekijä: Henna Gustafsson ja Anne Tarpio

Työn nimi: Päivähoidon kasvattajien tietämys varhaiskasvatuksen periaatteista omahoitajuuden näkökulmasta

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 52

Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvattajien tietämystä omahoitajuuden taustalla olevista varhaiskasvatuksen periaatteista.

Tutkimuksemme on laadullinen. Aineistonkeruumenetelmänä käytimme kyselylomaketta. Aineistonanalyysimenetelmänä käytimme teorialähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostui varhaiskasvatuksesta, omahoitajuudesta, kiintymyssuhdeteoriasta, kasvatuskumppanuudesta sekä pienryhmäpedagogiikasta. Tutkimuksemme osallistui kahdeksan päivähoidon varhaiskasvattajaa Seinäjoen alueen neljästä eri päiväkodista.

Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että kaikki varhaiskasvattajat olivat tietoisia omahoitajuuden käsitteistä. Tutkittavista päiväkotiryhmistä yksi toteutti omahoitajamenetelmää ja neljä käytti menetelmää soveltuvin osin. Varhaiskasvattajien tietotaito todettiin ammatillisesti monipuoliseksi. Kyselylomakkeiden vastaukset arjen eri tilanteista kuvastivat varhaiskasvattajien tietoisuutta omahoitajuuden taustalla olevista käsitteistä.

Sensitiivinen ja ammattitaitoinen varhaiskasvatus ei vaadi omahoitajuutta. Varhaiskasvattajille tulisi kuitenkin tarjota mahdollisuus osallistua ammatillisiin koulutuksiin. Tämän osaamisen kautta taataan laadukasta varhaiskasvatusta ja hyvinvoiva lapsi.

Avainsanat: varhaiskasvatus, omahoitajuus, kiintymyssuhdeteoria, kasvatuskumppanuus, pienryhmäpedagogiikka

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Seinäjoki University of Applied Sciences

Degree programme: School of Health Care and Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author/s: Henna Gustafsson and Anne Tarpio

Title of thesis: Childhood Educators' Sensitivity and Professionalism from the Primary Nursing Point of

Supervisor(s): Minna Zechner

Year: 2012   Number of pages: 52   Number of appendices: 4

The meaning of this thesis was to find out childhood educators' knowledge of childhood education principles behind primary nursing.

Our survey is qualitative. The material was gathered through questionnaires. For analyzing the material, we used the theoretical content analysis. The theoretical framework of the study deals with childhood education, primary nursing, affection theory, educational partnership and small group pedagogy. Eight childhood educators from four different kindergartens in Seinäjoki area participated to the survey.

Based on the survey, the conclusion is that all the childhood educators were aware of the concept of primary nursing. The method of primary nursing was not actually put into practice, but the educators were using some parts of it they could adapt to different situations. The competence of the childhood educators proved to be professionally versatile. The questionnaires' answers concerning various everyday life situations reflected childhood educators' knowledge of the concepts that are behind primary nursing.

Even though primary nursing was not put into practice, it does not mean that childhood education was not professional and sensitive. Childhood educators should be offered the possibility to participate in professional training courses. Such competence can assure high-quality childhood education and the well-being of children.

Keywords: childhood education, primary nursing, affection theory, educational partnership, small group pedagogy

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Tutkimuksen lähtökohdat	8
2.2 Teoreettinen viitekehys	9
2.3 Kaste-ohjelma	10
3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	12
3.1 Tutkimusmenetelmän valinta.....	12
3.2 Aineistonkeruu menetelmä	12
3.3 Tulosten analysointi	15
3.4 Tutkimuksen eettisyys	16
4 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET	18
5 OMAHOITAJUUS PÄIVÄKODIN TOIMINTAMUOTONA	20
5.1 Mikä on omahoitaja?	20
5.2 Lasten ja vanhempien tarpeisiin vastaaminen päiväkotihoidossa	23
5.3 Omahoitajuus työntekijän työmenetelmänä	24
6 KIINTYMYSSUHDETEORIA OMAHOITAJUUDEN PERUSTANA .	27
6.1 Kiintymyssuhde.....	27
6.2 Vuorovaikutus tukee lapsen kiintymyssuhdetta.....	28
7 KASVATUSKUMPPANUUS	32
7.1 Jaettu kasvatusvastuu	32
7.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet	33
7.3 Kasvatuskumppanuus ja omahoitajuus.....	34
8 PIENRYHMÄ MAHDOLLISTAA VUOROVAIKUTUKSEN	38
8.1 Pienryhmäpedagogiikka.....	38
8.2 Pienryhmäpedagogiikka siltana kasvatuskumppanuudelle	41

9 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
LÄHTEET	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Omahoitajuus päivähoidon työmenetelmänä voi parhaimmillaan mahdollistaa lapsen kuulluksi tulemisen (Isojärvi & Kangas, 2008, 45). Omahoitajatoiminnassa kullakin päivähoidon kasvattajalla on omat hoitolapset, joiden kanssa hän toimii säännöllisesti pienryhmissä. Onnistuneessa omahoitajasuhteessa hoitaja pyrkii kaikin tavoin tukemaan sekä vanhempaa että lasta tärkeän kiintymyssuhteen säilyttämisessä. (Sillanpää 2010, 28). Omahoitajamenetelmä on tällä hetkellä ajankohtainen ja lisääntyvä toimintamuoto varhaiskasvatuksessa (Hintsu 2011). Päätimme lähteä tutkimaan päivähoidon ammattilaisten varhaiskasvatuksen perusteiden tietämystä omahoitajuuden näkökulmasta.

Lapsen hoitamiseen suhtaudutaan usein kuin se olisi vähäpätöinen tehtävä, joka ei vaadi ammattitaitoa. Lastenhoitaja tulee vanhempien tilalle, hänelle uskotaan lapsen turvallisuus ja hyvinvointi. Vastuu lapsen hyvinvoinnista ei kuitenkaan ole pikkuasia. (Furman 1999, 37.) Sensitiivisellä varhaiskasvattajalla tarkoitetaan työntekijää, joka tunnistaa lapsen sanallisia ja sanattomia aloitteita ja aikomuksia ja toiminnallaan vastaa niihin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 21). Olemme molemmat tutkijat pienten lasten äitejä sekä työtaustaltamme päivähoidon ammattilaisia, joten tiedostamme mikä merkitys sensitiivisellä hoitajalla on varhaiskasvatukselle.

Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys muodostuu varhaiskasvatuksesta, omahoitajuudesta, kiintymyssuhdeteoriasta, kasvatuskumppanuudesta sekä pienryhmäpedagogiikasta. Varhaiskasvatuksen perustehtävänä ja ensisijaisena tavoitteena on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11).

Tutkimuksemme perustuu varhaiskasvatuksen omahoitajuuteen ja sen taustalla oleviin teorioihin, joita ovat kiintymyssuhdeteoria, kasvatuskumppanuus ja pienryhmäpedagogiikka. Omahoitajamenetelmää käsittelemme melko yksityiskohtaisesti lapsen, vanhemman ja työntekijän näkökulmasta. Kasvatuskumppanuus tukee varhaiskasvatuksen perustehtävää, eli lapsen hyvinvointia. Kasvatuskumppanuus on jaettu kasvatusvastuu päivähoidon ja vanhempien välillä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17).

Kiintymyssuhdeteoriaa ja pienryhmäpedagogiikkaa käsitellään perustana omahoitajamenetelmälle. Kiintymyssuhde kuvaa vastavuoroista suhdetta, jonka lapsi luo tiettyihin hänelle tärkeisiin henkilöihin (Nummenmaa 2010, 179). Pienryhmäpedagogiikka perustuu vuorovaikutuksen suunnitteluun ja sen mahdollistamiseen. Pienryhmissä lapsi oppii tuntemaan ja luottamaan oman ryhmänsä lapsiin ja aikuiseen, jonka seurauksena ryhmäytyminen myöhemmin luonnistuu helpommin isompaan ryhmään. (Mikkola & Nivalainen 2010, 31–34).

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, jonka aineiston keräsimme kyselylomakkeilla. Kyselylomakkeessa ei mainittu omahoitajuuteen kuuluvia käsitteitä nimeltä, vaan haimme niitä kysymysten kautta työntekijältä. Tunnistiko työntekijä omahoitajuuden, kiintymyssuhdeteorian, kasvatuskumppanuuden sekä pienryhmäpedagogiikan merkityksen työssään. Osasiko työntekijä nimetä edellä mainittuja varhaiskasvatuksen periaatteita. Kyselylomake herätti ammattilaisen itsereflektioon, omien ammatillisten periaatteiden pohtimiseen ja tiedostamiseen. Kartoitimme myös työntekijän koulutustarvetta sekä halua kouluttautua. Hujalan, Puroilan, Parrilan ja Nivalan (2007, 97) mukaan ammatillisuus päivähoitossa on ajatteluun, tunteisiin ja mielikuviin piirtynyt kuva omasta työstä koulutusten ja työkokemusten kautta. Ammatillisuus kuvataan toimintana, joka konkretisoituu arkipäivän työssä ja toimintakäytännöissä.

Tutkimuksellamme toivoimme olevan työntekijää sekä työyhteisöä herättelevä vaikutus pohtimaan sitä, miten työpaikalla toimitaan ja miten lapsi kohdataan arjen eri tilanteissa. Tarkoitus oli herättää työntekijä pohtimaan omaa ammatillisuuttaan varhaiskasvatuksessa sekä sensitiivisyyttään lapsen ja perheen kohtaamisessa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Suomessa kiinnitettiin jo 1980-luvulla huomiota siihen, että lasten yksilöllisyys jää huomioimatta, koska päiväkodin ryhmät ovat suuria (Sinkkonen 2001, 133). Myös Nisula (2010, 5) korostaa varhaiskasvatuksessa herännyttä suurta huolta lasten ja hoitohenkilökunnan jaksamisesta. Omahoitajuutta markkinoidaan helpottamaan työntekijöiden arjen toimintaa, sekä pienentämään hoidossa olevien lasten stressitekijöitä. Omahoitajuus on päiväkodeissa yleistynyt työmenetelmä, joskin sitä pidetään kuitenkin haasteellisena toteuttaa. Haasteena voidaan olettaa olevan työntekijöiden koulutuksen, tietämyksen tai innostuksen puute omahoitajuudesta. (Hintsa 2011). Omasta työkokemuksesta voimme todeta, että suuret ryhmäkoot ovat päivähoidolle jatkuva haaste. Näin ollen omahoitajuus on ajankohtainen asia käsitellä ja tutkia.

Kävimme tapaamassa Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma Kasteen sisällä toimivaa Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet – kehittämishankkeessa työskentelevää projektityöntekijää. Tapaamisen pohjalta päädyimme toteuttamaan tutkimuksemme varhaiskasvattajien sensitiivisyyden ja ammatillisen kehittymisen kartoituksen omahoitajuuden näkökulmasta. Aihe kiinnosti meitä siksi, että projektityöntekijän mukaan tästä näkökulmasta omahoitajuutta ei ole vielä tutkittu. Varhaiskasvatuksen ammattilaisina olimme kiinnostuneita tutkimaan miten varhaiskasvattaja toimii päivähoidon arjessa.

Kartoitimme kyselyssämme sitä, toteutetaanko omahoitajuutta päiväkodeissa ja miten työntekijät soveltavat omahoitajuuteen kuuluvaa tietotaitoa eri päiväkodeissa. Kyselylomakkeiden vastaukset toivat esiin työntekijän sensitiivisyyden hänen kohdatessaan lapsen ja perheen. Tutkimuksestamme käy myös ilmi työntekijän ammatillinen tietoisuus omahoitajamenetelmän taustalla olevista varhaiskasvatuksen periaatteista. Samalla etsimme konkreettisia syitä, milloin omahoitajuutta ei haluttu tai voitu toteuttaa tutkimukseemme osallistuvissa päiväkodeissa.

Työmme tutkimuskysymykset ovat:

- Mikä on varhaiskasvattajan tietämys omahoitajuuden taustalla olevista varhaiskasvatuksen periaatteista?
- Milloin ja miten omahoitajuuden tietotaitoa hyödynnetään päivähoiton arjessa?
- Miten varhaiskasvattaja kokee oman ammatillisen kehityksen ja koulutustarpeensa?

2.2 Teoreettinen viitekehys

Työmme teoreettinen viitekehys pohjautuu varhaiskasvatukseen, omahoitajuuteen, kiintymyssuhdeteoriaan, kasvatuskumppanuuteen sekä pienryhmäpedagogiikkaan.

Aloitamme työmme teoreettisen osuuden varhaiskasvatuksen perusteilla, sillä tutkimuksemme kohdentuu varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2005,11) varhaiskasvatuksen perustehtävänä päivähoitossa on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen perusteiden jälkeen käsittelemme omahoitajamenetelmää, joka parhaimmillaan antaa lapselle päivähoitossa rauhallisen ympäristön ja parantuneen turvallisuuden tunteen sekä perheiden tyytyväisyyden (Sinkkonen 2001, 140.)

Omahoitajakäytäntö voi parhaimmillaan tuoda hoitajan lähelle lasta ja auttaa näkemään selkeästi lapsen erilaiset tarpeet ja antaa hyvät mahdollisuudet vastata niihin asianmukaisesti. (Sinkkonen 2003, 244.) Tämä päivähoiton kasvattajan sensitiivisyys lasta kohdatessa on yksi työmme lähtökohdista. Tutkimme varhaiskasvattajien ammatillista tietoisuutta varhaiskasvatuksen perusteista omahoitajuuden näkökulmasta. Omahoitajamenetelmän taustalla on tieto kiintymyssuhteen merkityksestä lapsen kehitykselle (Omahoitajuus 2011). Kiintymyssuhdeteoria käsittelee ihmisen syvää tarvetta luoda suhteita toisiin ihmisiin ja siitä surusta, ahdistuksesta ja epätoivosta, jota eroon joutuminen tärkeistä läheisistä ihmisistä aiheuttaa. (Sinkkonen 2001, 16)

Lapsen aloittaessa päivähoiton hän kokee eron äidistä ja isästä ja joutuu uuteen ympäristöön. Siellä hän kohtaa uusia ihmisiä, joihin yleensä syntyy erilaisia kiintymyssuhteita. Sinkkosen (2001, 29) mukaan Mirjam Kalland (2001) on kiteyttänyt asian niin, että hyvissä olosuhteissa lapsi ensin kiinnittyy ja ajan kuluessa kiintyy hoivaajaansa. Omahoitajamenetelmässä lapsi tutustuu ensisijaisesti omahoitajaansa ja vasta toissijaisesti päivähoiton ympäristöön. (Sinkkonen 2001, 129, 138.)

Kiintymyssuhteen tarkastelun jälkeen käymme läpi kasvatuskumppanuuden merkitykset lapsen hyvinvoinnille. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan henkilöstön ja vanhempien sitoutumista toimimaan yhdessä lasten kehityksen, kasvun ja oppimisen prosessin tukemisessa. Tämä edellyttää keskinäistä tasavertaisuutta, luottamusta ja toistensa kunnioittamista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31.)

Seuraavana työssämme keskitymme pienryhmäpedagogiikkaan. Mikkolan ja Nivalaisen (2010, 34) mukaan tutkimuksissa on todettu, että lapsen hyvinvointia lisää rauhallinen arki pienessä ryhmässä. Pienryhmässä omahoitajalla on hyvät mahdollisuudet ohjata oppimisprosessia ja samalla varmistaa, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa yksilöllisen tuen. (Mikkola & Nivalainen 2010, 34.)

2.3 Kaste-ohjelma

Suomessa on meneillään Kaste-hanke, joka on Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. Hankkeen tarkoitus on muun muassa lisätä osallisuutta ja vähentää syrjäytymistä, lisätä terveyttä ja hyvinvointia sekä parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta, saatavuutta ja kaventaa alueellisia eroja. (Kaste 2011.)

Peruspalveluministeri Maria Guzenina-Richardson toimii puheenjohtajana neuvottelukunnassa, joka vastaa Kaste-ohjelman toteuttamisesta. Valtionavustusten myöntämisistä kunnille ja kuntayhtymien kehittämishankkeille päättää neuvottelukunta. Neuvottelukunta antaa ohjeita ja suosituksia ja tekee ehdotuksia määrärahojen kohdentamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on

asettanut neuvottelukunnan tueksi johtoryhmän ja viisi alueellista johtoryhmää. Johtoryhmissä on kuntien edustajien lisäksi edustajia eri järjestöistä ja yksityisten palveluntuottajista. Alueiden johtoryhmät laativat alueellisen kehittämistoiminnan toteuttamissuunnitelman, jonka avulla tuetaan alueellista Kaste-ohjelman toteutumista. (Pikassos 2011.)

Kasperihanke on Väli-Suomen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittämishanke. Etelä-Pohjanmaan osahankkeessa oli mukana kaikki maakunnan 19 kuntaa ja sairaanhoitopiiri. Hankkeen laajuus vaikutti siihen, että työn alueelliseen tasapainoon ja organisointiin kiinnitettiin erityistä huomiota. Kastehankkeen budjetti oli vuosille 2009–2011 yhteensä 765 500€. Kunnallinen rahoitusosuus oli 25 % valtionavustukseen oikeuttavista kustannuksesta ja valtionavustus oli 75 %. (Tuomela-Jaskari, Hintsa, Pöytälaakso & Romppainen 2011, 14–15.)

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet – kehittämishanke sisälsi seuraavat kehittämistyön kohteet: verkkopohjainen perhekeskus, jalkautuvat palvelut ja perhetyö. Jalkautuvat palveluohjelman kautta käynnistyi syksyllä 2009 kehittämistyönohjaus pilottipäiväkodissa Seinäjoella. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 14.) Tarkoituksena oli tukea päiväkodin omahoitajuutta uutena työmenetelmänä sekä työn organisoinnin ja sisällöllisten menetelmien suhteen. Tavoitteena oli löytää yhteistyön ja kokemusten avulla yhteinen linjaus ja sisältö omahoitajuudella sekä hakea ratkaisuja ongelmatilanteisiin. Pilotissa työstetty varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi työprosessi auttoi pilottipäiväkodin alkuun työnkehittämisen tiellä. Työntekijät oppivat ja sisäistivät uudenlaisen työn tekemisen tavan ja jatkavat edelleen työn jalostamista kohti laadukkaampaa varhaiskasvatusta. Osallistava Hyvinvoiva lapsi työprosessimenetelmä syntyi varhaiskasvatuksen kehittämistyön tuloksena. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 24, 71, 72.)

Kasvatuskumppanuuden ja hyvinvoiva lapsi työprosessimenetelmän periaatteet antavat varhaiskasvatuksen työntekijöille eväitä työskennellä lasta yksilöllisesti kuunnellen, yhteistyössä perhettä ja lasta palvelevan verkoston kanssa ja kasvatuskumppanina vanhemman rinnalla. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 72.) Tämä on tutkimuksemme yhteys Kaste-hankkeeseen.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus, jonka aineistonkeruumenetelmänä käytimme kyselylomakkeita. Laadullinen tutkimus on kvalitatiivinen tutkimus, jonka lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pikemmin pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–161.) Yleisimmät aineistonkeruumenetelmät laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja dokumentteihin perustuva tieto joita voidaan käyttää joko yksittäisinä menetelminä tai toisiaan tukevinä aineistonkeruumenetelminä. (Sarajärvi & Tuomi, 2009, 71.)

3.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2002, 74) ovat loistokkaasti ilmaisseet: ”Kun haluamme tietää mitä ihminen ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii, on järkevää kysyä asiaa häneltä.” Päädyimme kyselylomakemenetelmään sen vuoksi, että työntekijä pystyi pohtimaan kysymyksiä esimerkiksi lasten nukkumahuoneissa itsenäisesti ja omassa rauhassa. Näin ollen työntekijän ei tarvinnut olla poissa ryhmästä tutkimuksemme vuoksi. Lomakekyselyyn tutkittavat saivat itsenäisesti päättää, mitä työstään ja ajatuksistaan tutkimustarkoituksiin kirjoittivat.

Suurperheellisten äiteinä koimme tämän tutkimusmenetelmän olevan myös meille aikataulullisesti paras vaihtoehto. Laadullisella tutkimuksella haimme haasteltavien omia näkemyksiä ja mielipiteitä aiheestamme. Laadullisella tutkimuksella koimme saavan syvällisempiä vastauksia tutkimukseemme kuin määrällisellä tutkimuksella.

3.2 Aineistonkeruu menetelmä

Kyselylomaketta hyödyntävässä tutkimuksessa, mielenkiinnon kohteena olevan perusjoukon ominaisuuksista pyritään tekemään päätelmiä kerättävän tiedon perusteella. (Mattila 1999, 46.) Tutkimuksemme sisälsi 13 puolistrukturoitua avointa kysymystä, joiden tuottama aineisto on laadullinen. Kyselylomakkeen

kysymykset muodostuivat päiväkodin arjen eri tilanteista. Jokaiselle kysymykselle tutkimuksestamme löytyy perustelu tutkimuksen teoreettisesta viitekehystä. Kysymysten avulla haluttiin saada selville, millä tavoin eri vastaajat tiedustellun asian hahmottavat. (Mattila 1999, 46.) Kyselylomakkeissa kysyttiin tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77.) Kyselylomakkeen kysymykset pohjautuvat omahoitajuuden taustalla olevien käsitteiden teorioihin.

Avaamme käsitteiden teoriat ja kysymykset luvuissa 6, 7 ja 8 helpottaaksemme lukijaa ymmärtämään teorian ja tutkimustulosten yhteyttä. Kyselylomake sisälsi kaksi kysymystä liittyen kiintymyssuhdeteoriaan ja kasvatuskumppanuuteen sekä kolme kysymystä pienryhmäpedagogiikkaan. Kysymysten kautta haimme tietoa työntekijöiden tietämyksestä edellä mainituista teorioista. Tutkimuskysymys pitää sisällään varhaiskasvattajan ammatillisen tietämyksen kartoitusta sekä halua lisäkouluttautua.

Tutkimme varhaiskasvattajan ammatillista tietämystä varhaiskasvatuksen periaatteista omahoitajuuden näkökulmasta. Omahoitajuutta tai siihen kuuluvia käsitteitä ei mainittu kyselylomakkeissa nimeltä, vaan haimme niitä kysymysten kautta työntekijältä. Tunnistiko työntekijä kiintymyssuhdeteorian, kasvatuskumppanuuden sekä pienryhmäpedagogiikan merkityksen työssään? Tarkoitus oli saada selville toteutetaanko omahoitajuutta päiväkodeissa ja miksei omahoitajuutta haluta tai voida toteuttaa tutkimukseen osallistuneissa päiväkodeissa sekä onko kouluttautumisella osuutta asiaan. Toinen näkökulma oli selvittää, miten varhaiskasvattaja kokee oman ammatillisen kehittymisensä ja koulutustarpeensa. Kyselylomakkeella toivoimme olevan työntekijää sekä työyhteisöä herättelevä vaikutus pohtia sitä, miten työpaikalla toimitaan ja miten lapsi kohdataan arjen eri tilanteissa.

Muotoillessamme lomakkeen kysymykset pidimme mielessämme omahoitajuuden ja varhaiskasvatuksen periaatteet sekä tutkimuskysymyksemme. Tällä huolellisella suunnittelulla pyrimme turvaamaan tutkimuksen luotettavuuden. Muodostimme kysymykset teorian pohjalta ja kiinnitimme huomiota kysymysten muotoiluun, niin että vastaaminen olisi mahdollisimman houkuttelevaa ja vaivatonta. Toivoimme, että vastaajat vastaisivat vapaamuotoisesti, turvataksemme tutkimuksen

luotettavuuden. Sattumanvaraisia tuloksia voivat aiheuttaa muun muassa asioiden muistaminen väärin, vastaajan mielialan ailahtelu, väsymys tai terveydentila. Edellä mainitut asiat vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen (Mattila 1999, 60.) Suunnittelimme lomakkeen kysymykset päivähoidon varhaiskasvattajia kohderyhmänä ajatellen. Tutkimus onnistui hyvin, koska kysymyksiin oli vastattu pitkin ja kattavin lausein. Tämä osoitti mielestämme suurta mielenkiintoa tutkimustamme kohtaan ja yllätti meidät tutkijoina positiivisesti. Ainoastaan yhden vastaajan (V7) lomake aiheutti analysoinnissa hankaluuksia. Lyhyet vastaukset tai vastaamatta jättämisen voi tulkita siten, ettei vastaaja ollut kiinnostunut tutkimuksesta tai sen aiheesta.

Tiedon luotettavuutta emme voi kuitenkaan taata. Jos vastaaja halusi tuoda pätevyyttään esiin vastauksillaan, hän on voinut etsiä vastauksiaan tutkimuskirjallisuudesta ja vastata tutkijan odottamalla tavalla. Tutkimukseen vastattiin anonyymeina, joten emme usko näin tapahtuneen, mutta emme myöskään sulje pois tätä mahdollisuutta.

Lähetimme Seinäjoen alueen neljälle päiväkodin esimiehelle tiedotteet sekä saatekirjeen opinnäytetyöstämme ja sen tarkoituksesta. Valitsimme tutkimukseen neljä mahdollisimman erilaista päiväkotia verrataksemme tuloksia isomman ja pienemmän päiväkodin välillä. Esimies tiedotti työntekijöille tutkimuksestamme ja sen jälkeen kiinnostuksensa meille kyseisen päiväkodin osallistumisesta tutkimukseemme. Kyselylomakkeet palautuskuorineen sisältäen postimerkin, toimitimme itse henkilökohtaisesti tutkimukseen osallistuville päiväkodin esimiehille. Esimiehet saivat valita tutkimukseen osallistujat, mikä voi vaikuttaa tuloksiin, koska emme tiedä osallistujien omasta halusta osallistua tutkimukseen. Palautuskuorella halusimme taata työntekijälle varmuuden tutkimukseen osallistuvien anonymiteetin säilymisestä. Kukin vastaaja lähetti vastaukset suoraan tutkijoille. Tarkoitus oli, että päiväkotien joka ryhmästä ainakin yksi työntekijä vastaisi kysymyksiin kirjallisesti anonyymina. Kyselylomakkeita toimitettiin viisitoista kappaletta ja meille palautui kahdeksan.

3.3 Tulosten analysointi

Sisällön analyysi on tekstianalyysi, joka on menetelmä tulosten tarkastelemiselle. Analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä, jota tutkimuksen aineisto kuvaa. Sisällönanalyysilla pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon, jotta sen perusteella voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–110.) Sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen eli induktiiviseen tai teorialähtöiseen eli deduktiiviseen. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aina aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä käsitteet tuodaan esiin valmiina, ilmiöstä jo tiedettynä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–116.) Valitsimme tutkimuksen aineiston analyysimenetelmäksi teorialähtöisen sisällönanalyysin. Työn selkeyttämisen kannalta oli järkevää rakentaa tutkimuksen empiirinen aineisto teoreettisiin käsitteisiin nojautuen. Kokosimme hajanaisesta aineistosta mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Tämä helpottaa lukijaa ymmärtämään tutkimustuloksiamme paremmin ja selkeyttää tutkimuksen tarkoitusta. Teoria toimii apuna analyysin tekemisessä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98).

Analysoidessamme tutkimustuloksia hajotimme analysoitavan aineiston osiin ja kokosimme strukturoidun analyysirungon. Strukturoitu analyysirunko tarkoittaa analyysirunkoa, johon aineistosta kerätään vaan niitä asioita, jotka sopivat analyysirunkoon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116). Muodostimme tutkimuksen analyysirungon luokittelun omahoitajuudesta, kiintymyssuhdeteoriasta, kasvatuskumppanuudesta sekä pienryhmäpedagogiikasta teorialähtöisen sisällönanalyysin mukaan. Kyselylomakkeiden avoimet kysymykset olimme jakaneet edellä mainittujen teorioiden pohjalta. Tulokset avattiin työntekijöiden vastauksien kautta. Oman tekstimme lisäksi kirjasimme kyselyyn vastanneiden alkuperäisiä vastauksia, jotta lukijoille selviää alkuperäisilmauksien ja tutkimustulosten yhteys. Näitä näkökulmia käydään läpi teoreettiseen viitekehykseen pohjautuen kyselylomakkeen aiheiden mukaan. Tämä helpottaa lukijaa ymmärtämään tutkimustamme ja sen tuloksia sekä niiden yhteyttä toisiinsa.

Perehdyimme tarkasti kyselylomakkeiden sisältöön alleviivaten tutkimuksen kannalta olennaiset ja pelkistetyt ilmaukset. Pelkistetyt ilmaukset listasimme ja kokosimme niistä samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Tuloksen käsitteellistettiin ja käytiin läpi työntekijöiden vastauksien kautta, kokonaisuus loogisesti kooten. Esitimme tutkimustulokset mahdollisimman selkeästi ja yksinkertaisesti. Suorat lainaukset kirjoitimme lainausmerkkien sisään. Tutkimushenkilöihin viitattiin merkinnöillä V1-V8. Tutkimustuloksissa tuodaan esiin tutkimuskysymyksiin pohjautuva aineisto.

3.4 Tutkimuksen eettisyys

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 23–27) mukaan tutkimusentekoon liittyä monia tutkijan huomioon otettavia eettisiä kysymyksiä. Tiedon hankintaan ja sen julkistamiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet ovat: toisten tekstiä ei plagioida, tuloksia ei yleistetä kritiikittömästi, tuloksia ei sepitetä eikä niitä kaunistella, raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista, toisten tutkijoiden osuutta ei vähätellä, sekä tutkimukseen myönnettyjä määrärahoja ei käytetä väärin tarkoituksiin. Näiden periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen on jokaisen yksittäisen tutkijan vastuulla. Tutkimuksessamme otimme nämä eettiset näkökohdat huomioon. Näistä näkökohdista kerromme seuraavassa kappaleessa.

Arja Kuula (2006, 101) kertoo kirjassaan aineistonkeruun suunnittelusta seuraavaa: se, miten tutkimuksestaan kertoo tai kirjoittaa, vaikuttaa siihen saako tutkija tutkimukseensa tutkittavia. Opinnäytesuunnitelman valmistuttua lähetimme Seinäjoen varhaiskasvatusjohtajalle tutkimuslupahakemuksen (LIITE 1). Tutkimusluvan (LIITE 2) saatuamme otimme samana päivänä yhteyttä tutkimukseen valitsemiimme päiväkoteihin. Tutkimuksen pohjalta lähetimme neljän päiväkodin esimiehille saatekirjeen tutkimuksestamme. Jokaisesta päiväkodista osallistuttiin, joten tästä voimme päätellä, että aihe oli kiinnostava ja ajankohtainen. Kerroimme saatekirjeessä vastauksien anonymisoimisesta ja aineiston hävittämisestä tutkimuksen jälkeen. Kerroimme myös, että vain me tutkijat pääsemme käsiksi aineistoon (ks. LIITE 3). Aineiston luottamuksellisuuden

sisällön muodostavat luottamuksella annettujen tietojen suojaaminen yhdessä aineiston käyttötarkoituksen määrittämisen kanssa. (Kuula 2006, 108.) Toimitamme valmiin tutkimuksen sivistyskeskukselle, Kaste- hankkeelle sekä kaikkiin saatekirjeen saaneisiin päiväkoteihin.

4 VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET

Varhaiskasvatuksen perustehtävä ja ensisijainen tavoite on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka suurin tavoite on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvattajalta edellytetään sitoutuneisuutta, kykyä ja herkkyyttä reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Tähän tarvitaan vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä eli kasvatuskumppanuutta. Ammattitaitoinen henkilöstö on varhaiskasvatuksen voimavara. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11–15.) Opinnäytetyömme pohjautuu tämän voimavaran tarkasteluun.

Varhaiskasvatuksen keskeisin ohjausväline on lainsäädäntö. Perustuslaissa määritellään toiminnan vaatimukset ja tavoitteet (L 11.6.1999/731). Varhaiskasvatuksen arvot perustuvat kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin ja muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatukset sisältöjä. Kaikkien lakien taustalla on Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeuksien julistus ja Lapsen oikeuksien julistus 1959.

Varhaiskasvatusta ohjataan kunnallisilla sekä valtakunnallisilla asiakirjoilla. Valtakunnan tasolla varhaiskasvatusta määrittelevät asiakirjat ovat: lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait (L 19.1.1973/36) ja asetukset, varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, varhaiskasvatuksen perusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Kunnissa varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaavat edellä mainitut asiakirjat sekä kunnan omat linjaukset ja strategiat sekä tavoitteet ja eri palvelumuotojen sisällölliset tavoitteet. Jokainen yksikkö tekee varhaiskasvatussuunnitelman kunnan suunnitelmaa yksityiskohtaisemmin. Kunnissa varhaiskasvatussuunnitelma ei ole velvoite vaan suositus (Hintsu 2011). Yksilöllisellä varhaiskasvatussuunnitelmalla tarkoitetaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa laatimaa suunnitelmaa, sen toteutumista ja säännöllistä arviointia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32). Kokemuksemme mukaan varhaiskasvatussuunnitelman käyttö arjessa on hyvin vaihtelevaa kunnittain ja

päiväkodeittain. Osa kunnista käyttää varhaiskasvatussuunnitelmaa suositusten mukaan. On myös kuntia, jotka eivät tee yksityiskohtaisia suunnitelmia. Tässä voi olla kyse tietämättömyydestä tai asiasta päättävien tahojen asenteista, joiden mukaan varhaiskasvatussuunnitelmaa ei ole tarve toteuttaa. Varhaiskasvatussuunnitelma on kunnille suositus. Täten kaikki kunnat eivät näe velvollisuutena tehdä varhaiskasvatussuunnitelmia. Varhaiskasvatussuunnitelman käyttö arjessa takaa laadukkaampaa päivähoitoa, koska lapsi otetaan yksilöllisesti ryhmässä huomioon. Suunnitelmien teko ei saisi olla henkilökunnille taakka, vaan voimavara ja väline vanhempien kanssa tehtävään kasvatuskumppanuuteen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä vanhempien kanssa. Suunnitelman tarkoituksena ei ole seurata lapsen kehitystä, vaan avata kehitykselle uusia polkuja. (Varhaiskasvatus suunnitelman perusteet 2005, 8-9.) Omahoitajamenetelmän tavoite on tuoda varhaiskasvatukseen sensitiivisyyttä ja ammatillisuutta lapsen ja perheen kohtaamisessa (Lund 2009).

5 OMAHOITAJUUS PÄIVÄKODIN TOIMINTAMUOTONA

5.1 Mikä on omahoitaja?

Omahoitaja-käytännön taustalla on tieto kiintymyssuhteen merkityksestä lapsen kehitykselle. Pyrkimys on tukea lapsen ensisijaista tunnesuhdetta vanhempaan, toissijaisen päiväkodin omahoitajan tunnesuhteen avulla. (Sinkkonen 2001, 138.)

Omahoitajatoiminnassa kullakin päivähoidon kasvattajalla on omat hoitolapsensa, joiden kanssa hän toimii säännöllisesti pienryhmässä. Kasvattaja seuraa erityisesti pienryhmänsä lasten toimintaa ja kehitystä raportoiden niistä työtovereilleen ja lasten vanhemmille. Omahoitaja on vastuussa lapsen hoidosta koko työpäivänsä ajan. (Laitinen 2004, 18–21.) Sillanpään (2010, 28) mukaan omahoitaja pyrkii kaikin tavoin tukemaan sekä vanhempaa että lasta tärkeän kiintymyssuhteen säilyttämisessä päivähoiton alkaessa. Omahoitajamenetelmässä on keskeistä nähdä lapsi yksilönä ja myönteisessä valossa. Omahoitajamenetelmän tavoitteena on syventää lapsen ja vanhemman suhdetta. (Sigfris 2010, 31.) Myös Sinkkonen (2001, 246) korostaa vanhempien ja omahoitajan suhteen merkitystä. Usein vanhemmat arvostavat hoitajaa, joka ymmärtää miltä lapsesta ja vanhemmista tuntuu uuden elämäntilanteen alkaessa. Tästä herääkin kysymys, eikö kaikkien varhaiskasvattajien kuuluisi toimia näin, eikä ainoastaan omahoitajien?

Omahoitajan tärkein tehtävä on lapsen ja hänen vanhempiensa kiintymyssuhteen kannattelu koko pitkän hoitopäivän ajan. Omahoitaja voi auttaa lasta kestämään ikävää ja pitämään vanhemmat lapsen mielessä. Kun omahoitajuus toimii hyvin, hoitajan ja lapsen välille syntyy vahva kiintymyssuhde. Omahoitajan työssä tunnetason työskentely on hyvin tärkeää. Pieni lapsi ei osaa vielä tunnistaa eikä ymmärtää omia tunteitaan. Ammattitaitoinen omahoitaja pukee näitä tunteita sanoiksi ja viestittää lapsen tunteita kotiin. Näin vanhemmat tietävät, mitä lapsi tuntee päivähoitossa. (Juusola 2008, 23.) Kertomalla vanhemmille mahdollisimman paljon lapsen päivästä, myös vaikeista asioista, tuetaan vanhempia parhaalla mahdollisella tavalla. Vaikeista tilanteista vaikenemalla hoitajat eivät anna vanhemmille mahdollisuutta ymmärtää ja auttaa lastaan. (Lund 2009.) Omahoitaja pyrkii auttamaan lasta yhdessä vanhempien kanssa löytämään

keinoja ikävän sietämiseen (Juusola 2008, 23). Omahoitajuudessa pidetään tärkeänä lapsen yksilöllistä huomiointia. Tavoitteena on kohdata temperamenteiltaan erilaiset lapset eri tyyleillä. Vanhemman kertoma tieto lapsesta toimii lähtökohtana lapsen yksilölliselle huomioimiselle. Omahoitajuudessa pyritään kiinnittämään huomiota hoidon aloitusvaiheeseen etenkin pienillä lapsilla. Tavoite on ennakoida tuleva ero niin vanhemman kuin lapsen näkökulmasta. (Omahoitajuus 2011.)

Kun omahoitajatoimintaa käyttävässä päivähoitossa saadaan tieto uudesta päivähoitonsa aloittavasta lapsesta, valitaan hänelle omahoitaja. Omahoitaja sopii alkutapaamisen vanhempien kanssa ennen hoidon aloittamista. Aloituskeskustelu perustuu perheen puheenvuorolle. Keskustelun tavoitteena on käydä keskustelua päivähoitonsa aloituksesta, perheen toivomuksista ja odotuksista. Keskustelussa vanhemmilla on tilaisuus puhua tunteistaan ja odotuksistaan päivähoitonsa aloittamista kohtaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–43.) Vanhemmille on hyvä kertoa lapsensa kehitysvaiheesta ja mitä pitkä päivittäinen ero lapselle vanhemmistaan merkitsee. Vanhemman on myös hyvä tiedostaa, miten lasta voidaan yhdessä kasvattajan kanssa tukea uudessa tilanteessa. (Lund 2009.) Olemme itse varhaiskasvatuksen parissa työskennellessämme huomanneet, että usein vanhemmat tekevät eronhetken lapselle vaikeaksi, koska heille itselleen on vaikea lähteä. Myös vanhempi tarvitsee tällöin kasvattajan ohjausta ja tukea.

Seuraavan tapaamisen tarkoitus on lapsen tutustuminen omahoitajaan. Tapaamiselle luonnollisin paikka on lapsen koti, sillä silloin lapsi voi luoda vuorovaikutusta tulevaan kasvattajaan turvallisesti omassa kodissaan. Tämä ensikontakti auttaa lasta tutustumisessa uuteen paikkaan, päiväkotiin. Kotikäynnillä hoitaja on tutustunut myös lapsen perheeseen ja tämä aikuisten luoma suhde kannattelee lasta päivähoitonsa alkaessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–43.)

Lukemamme (ks. Lund 2009) perusteella olemme tehneet havainnon, että kotikäynti auttaa hoitajaa näkemään paremmin lapsen hänen kontekstissaan. Kontekstilla tarkoitamme lapsen kasvuympäristöä. Tieto lapsen kasvuympäristöstä lisää hoitajan ymmärrystä lasta kohtaan. Kotikäynti näin ollen parantaisi lapsen yksilöllistä huomioimista ja hyvinvointia päivähoitossa.

Sillanpää (2010, 28) toteaa päiväkodin aloituksen olevan etsikkoaikaa yhteistyölle vanhempien kanssa. ”Jos se tehdään hyvin, niin iso pala on hoidettu.” Lund (2009) korostaa, että pitkällä tutustumisajalla on suuri merkitys ja tarve, jotta lapsi kokee olonsa turvalliseksi päivähoitossa. Lapsen vastaanotto ja tutustumisvaihe päivähoitoon tapahtuu tutustumiskäyntien kautta. Kaksiviikkoinen tutustumisjakso antaa mahdollisuuden vanhemmalle, lapselle ja omahoitajalle tutustua toisiinsa. Se auttaa vanhempaa näkemään, mitä lapsen päivä tulee sisältämään. Lapselle on tärkeää kokea ja nähdä, että vanhemman ja omahoitajan välille syntyy yhteys. Tämän yhteyden ymmärtäminen auttaa lasta kestämään tilanteet, kun vanhempi ei ole paikalla. Lund (2009) korostaa tunteiden tiedostamista, näyttämistä ja niistä puhumista. On tärkeää, että tunteet ovat sallittuja. Ikävän, suuttumuksen, ilon ja surun saa ja pitää näyttää. Tunteista tulee puhua niiden oikeilla nimillä, jotta lapsi oppisi tunnistamaan tunteistaan johtuvia tunnetiloja ja ilmaisemaan niitä sopivasti. Tunteiden sanoittaminen ja nimeäminen on lapselle tärkeää.

Vanhempien luottamus päivähoiton työntekijöihin rakentuu yleensä kasvattajien ja lapsen välisistä suhteista ja siitä miten kasvattajan sensitiivisyys lapsesta välittyy vanhemmille (Kaskela & Kekkonen 2006, 46). Päiväkodin jokapäiväiset käytännöt muodostavat perustan vanhempien ja varhaiskasvattajien kumppanuussuhteen kehittymiselle (Karila 2006, 101). Perehdymme tarkemmin kasvatuskumppanuussuhteeseen opinnäytetyön kuudennessa luvussa.

Usein vanhemmille on tärkeää kuulla hoitopäivän päätyttyä jotakin muutakin, kuin kuinka lapseni on nukkunut ja syönyt. On huojentavaa äitinä kuulla, että lastani on huomioitu ja häntä on kuultu päiväkodissa. Omahoitajan tehtävä on huolehtia yhteydenpidosta kotiin ja vanhempiin. Hän käy heidän kanssaan lapsen varhaiskasvatuskeskustelut ja toimii kasvatuskumppanina perheen arjessa. Omahoitajuus työmenetelmänä voi mahdollistaa lapsen kuulluksi tulemisen päivän aikana ja kasvattajalla on päivän jälkeen jotakin mukavaa sanottavaa vanhemmille lapsen päivästä. (Isojärvi & Kangas 2008, 45–46.) Seuraavassa alaluvussa keskitymme vanhempien ja lapsen näkökulmaan, miksi he tarvitsevat omahoitajan.

5.2 Lasten ja vanhempien tarpeisiin vastaaminen päiväkotihoidossa

Lapselle päivähoitoon tulo on erokokemus vanhemmasta ja hän tarvitsee tukea luottamukseen vanhemman paluusta (Kaskela & Kekkonen 2006, 23). Vesimäen (2010, 6) mukaan omahoitajuus tukee lapsen kiintymyssuhdetta äitiin, sillä pienen lapsen on ensin helpompi kiintyä yhteen aikuiseen ja säilyttää tämän kautta turvallinen mielikuva omasta äidistään. Vesimäki kuvaa kiintymyssuhdetta äitiin, mutta yhtälailla kiintymyssuhde voi rakentua isään. Vanhemman tarve omahoitajalle perustuu siihen, että omahoitaja yhdessä vanhemman kanssa tavoitteellisesti rakentaa ja ylläpitää suhdetta lapseen. Omahoitaja pyrkii olemaan henkisesti lähellä lasta ja kantamaan tämän hyvinvointia mielessään. Omahoitaja ymmärtää miltä lapsesta ja vanhemmasta päivähoiton aloitus tuntuu ja keskittyy erityisesti lapsen sekä vanhempien auttamiseen päivähoiton aloituksessa. Usein vanhemmat arvostavat hoitajaa, joka kantaa vastuuta heidän lapsensa asioista. Vanhemmat pyrkivät luomaan läheisen ja luottavaisen suhteen hoitajaan, jonka kanssa vaikeimmistakin asioista voidaan keskustella. (Lund ym. 2003, 245–246.) Voimmeko olettaa, että omahoitaja ymmärtää aina lasta ja kantaa hänen hyvinvointiaan mielessään koko työpäivän ajan?

Parhaimmillaan omahoitaja toimii siltana vanhempiin lapsen hoitopäivän ajan. Hän auttaa lasta säilyttämään yhteyden vanhempaan hoitopäivän ajan. Hoitaja on riittävän lähellä ymmärtääkseen lapsen tunteet ja tarpeet ja siksi pystyy auttamaan lasta jäsentämään ja kestämaan päivähoitopäivään liittyviä tilanteita ja ärsykkeiden paljoutta. (Lund 2009.) Salminen ja Tynninen (2009, 43) totesivat tutkimuksessaan päivähoiton olevan laadukasta silloin, kun lapsella on omahoitaja, joka antaa hänelle turvaa ja aikaa suuressa ryhmässä.

Varhaiskasvatuksessa on olennaista ymmärtää lapsen kasvatuksen kontekstuaalisuus. Olennaista kontekstuaalisen kasvun mallissa on ymmärtää lapsen ja kasvuympäristön erottamattomuus ja riippuvuus toisistaan. Varhaiskasvatuksen kontekstuaalinen ajattelu perustuu Bronfenbrennerin ekologiseen teoriaan, joka antaa viitekehyksen lapsen kehityksen ymmärtämiseksi. Teoria korostaa kasvuympäristön vuorovaikutussuhteiden vaikutusta lapsen kehitykseen. Kontekstuaalisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa kasvattamisen ja opettamisen kytkeytymistä lapsen omaan kokemusmaailmaan ja

kasvuympäristöön. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 43–45.) Tavoitteena on että, omahoitaja on erityisen lähellä lasta ja tämän vanhempia. Tällöin hän kannattelee molempia osapuolia tässä stressaavassa tilanteessa. Seuraavaksi perehdymme tarkemmin työntekijän näkökulmaan omahoitajuudessa.

5.3 Omahoitajuus työntekijän työmenetelmänä

Salmisen ja Tynnisen (2009, 40) mukaan omahoitajuus on koettu työntekijöiden näkökulmasta työmenetelmäksi, joka toimii työkaluna päiväkodin arjessa. Jotkut työntekijät ovat kokeneet työn päiväkodissa muuttuneen selkeämmäksi ja helpommaksi työntekijälle. Työn tekemisen lapsiryhmässä on koettu rauhoittuvan omahoitajuuden myötä. Omahoitajuus vaatii kuitenkin työntekijältä motivaatiota ja halua muutokseen omassa työssään, sekä esimiehen tukea ja kannustusta. Omahoitajuudessa koetaan tärkeäksi oman tiimin yhteistyö, tiedonkulku ja tuki.

Salmisen ja Tynnisen (2009, 52) mukaan työntekijät ovat kokeneet omahoitajuuden alle kolmivuotiaiden ryhmässä kantavaksi voimaksi. Tutustumisjakson pituus auttaa lapsen ja omahoitajan välisen hyvän kiintymyssuhteen syntymisessä. Etenkin silloin kun äidin ja lapsen kiintymyssuhteessa on jotakin poikkeavaa, kuten äidin synnytyksen jälkeinen masennus. Omahoitaja voi toimia oikeanlaisen kiintymyssuhteen korvaajana ja antaa lapselle tarvittavan lämmön ja perusturvan. Hoidon aloittaminen on koettu helpommaksi pitkän tutustumisjakson jälkeen, sillä lapset itkevät ja surevat vähemmän tai eivät lainkaan. Työntekijät ovat kokeneet lasten tulleen läheisimmiksi ja oppineensa ymmärtämään lapsia paremmin. Kasvatuskumppanuuden vanhempien kanssa koettiin tiivistyneen omahoitajuuden myötä. Haasteiksi työntekijät kokivat omahoitajuudelle henkilökunnan vuorovaikutuksen puutteellisuuden ja toimimattomuuden sekä sitoutumattomuuden omahoitajuuteen.

Työntekijät kokivat, että omahoitajamenetelmää hyödynnettäessä vanhemmat voivat kokea mustasukkaisuutta hoitajaa kohtaan, samoin hoitajat voivat olla mustasukkaisia omahoidettavista lapsista. Työntekijät miettivät, että omahoitaja voi myös takertua lapsiinsa tai lapsi voi takertua omahoitajaan niin, että muiden

hoitajien hyväksyminen on vaikeampaa. Haasteen omahoitajuuden toimivuudelle tutkimuksessa koettiin myös työntekijöiden poissaolot. (Salminen & Tynnininen 2009, 53–54.) Työntekijät joutuvat pitämään lomansa työnantajan aikataulujen puitteissa, jolloin ei voida ottaa huomioon, onko omahoitajan lapsi hoidossa vai lomalla. Työntekijät myös sairastuvat, jolloin henkilökuntaa voidaan joutua siirtämään talon sisällä eri osastoille. Omahoitajuutta voi olla vaikea toteuttaa ihanteiden mukaan.

Haasteeksi omahoitajuudelle on todettu myös lapsen hoitoon tulo liian lyhyellä varoitusaajalla. Tällöin hyvän alun toteuttamiseksi jää liian vähän aikaa. Lund ym. (2003) muistuttavat, että päivähoitonsa aloittelevalle lapselle voi olla vaikea antaa riittävää tukea kun pienryhmän muutkin lapset tarvitsevat huomiota. Haasteensa omahoitajuudelle tuovat myös aikaa vievät tärkeät keskustelut aloittavien lasten vanhempien kanssa. Vanhempien ei ole aina helppoa ymmärtää, miten vaikeaa hoidon aloitus lapselle saattaa olla. (Mt. 2003, 249.) Olemme itse miettineet juuri näitä edellä mainittuja asioita työntekijän ja lasten näkökulmasta. Uusi lapsi vie aikaa muilta pitempään hoidossa olleilta lapsilta. Miten reilu toimintatapa on ennestään tutuille lapsille, jotka ovat tottuneet omahoitajan sensitiivisyyteen, aikaan ja läsnäoloon? Vähentääkö uusi lapsi muiden pienryhmässä olevien lasten hoidon laatua ja turvallisuuden tunnetta, koska omahoitaja kuluttaa enemmän aikaa uuden lapsen kanssa? Omahoitajamenetelmän työmenetelmäksi ottaminen vaatii suunnitelmallisuutta, motivaatiota ja ammatillista tietoutta menetelmästä. (Sillanpää 2010, 28.)

Kaikille tutkimukseemme osallistuneille varhaiskasvattajille omahoitajuus oli tuttu käsite. Kolmessa päiväkotiryhmässä omahoitajuutta ei käytetty lainkaan, neljässä päiväkotiryhmässä se oli käytössä soveltuvin osin ja yksi päiväkotiryhmä toteutti sitä työmenetelmänä. Päiväkotiryhmässä jossa toteutettiin omahoitajuutta, he olivat jakaneet lapset kasvattajille niin sanotuiksi ”omiksi lapsiksi” ja he kävivät esimerkiksi varhaiskasvatuskeskustelut omien lasten vanhempien kanssa.

Erään vastaajan (V6) mukaan heidän ryhmässään lapselle nimetään oma aikuinen, jonka tehtäviin kuuluu tutustuttaa perhe päiväkotiin. Aikuinen on hoidon alkuvaiheessa lapsen tukena ja turvana esimerkiksi siten, että hoitajan työvuorot sovitaan lapsen hoitoaikojen mukaan. Vastanneista kaksi (V3 ja V5) oli käynyt

omahoitajuuskoulutuksen ja kolme vastanneista halusi osallistua kyseiseen koulutukseen.

Salminen ja Tynninen (2009, 55) toteavat tutkimuksessaan omahoitajuuden parantavan työntekijän hyvinvointia, sillä omahoitajuuden myötä melun määrä vähenee, työtehtävät selkeytyvät ja aikaa jää paremmin lasten havainnoimiseen. Pienessä ryhmässä turvallisuuden tunne lapsilla lisääntyy ja työntekijät pääsevät lähemmäksi perheitä. Sillanpään (2010) mukaan omahoitajamenetelmässä esimiehen tuki on äärettömän tärkeää. Omahoitajamenetelmän käytön onnistumiselle on tärkeää, että henkilökunta viihtyy työssään, että heitä tuetaan ja että he pääsevät kehittämään omaa osaamistaan.

Tutkimuksemme osoitti, että omahoitajuus työmenetelmänä päivähoidolle on houkuttelevaa, mutta myös haasteellista. Omahoitajuus oli tuttu käsite, mutta vain harvat olivat saaneet menetelmään koulutuksen. Halukkuus koulutukseen oli suurta. Tämä kertoo varhaiskasvattajien halukkuudesta kehittää ammatillista kasvua ja kiinnostuksesta omahoitajamenetelmää kohtaan. Jos omahoitajuus menetelmänä toimii kuten Salminen ja Tynninen (2009) tutkimuksessaan toteavat, miksei omahoitajuutta toteuteta jo useammassa päiväkodissa? Asettaako omahoitajuus päivähoidon arjelle liian kovat tavoitteet, joille päivähoidon resurssit eivät ole riittävät? Resursseilla tarkoitamme henkilökunnan riittävyttä sekä lisäkoulutuksen mahdollisuutta. Entä mikä merkitys työntekijöiden motivaatiolla ja esimiehen tuella on omahoitajuuden toteutumiselle varhaiskasvatuksessa?

6 KIINTYMYSSUHDETEORIA OMAHOITAJUUDEN PERUSTANA

Tässä luvussa kerromme kiintymyssuhdeteoriasta ja siitä miten se on omahoitajuuden pohja. Kyselylomakkeella olemme etsineet varhaiskasvattajien tietämystä kiintymyssuhteen merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Lomakkeessa kysyimme: Millä keinoin päiväkodissanne edesautetaan lapsen turvallista päivähoiton aloitusta? Millä keinoin päiväkodissanne tuetaan lasta ja vanhempaa eroahdistuksessa? Tämän luvun teksti sisältää suoria lainauksia vastauksista havainnollistaaksemme tutkimustuloksia. Suorat lainaukset on rajattu lainausmerkein muusta tekstistä.

6.1 Kiintymyssuhde

Kiintymyssuhteella tarkoitetaan lapsen ja aikuisen välille syntyvää sidettä jossa lapsi kokee, että hänen tunteensa ja tarpeensa tunnustetaan ja niihin vastataan sopivalla tavalla (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 99). Kiintymyssuhde kuvaa vastavuoroista suhdetta, jonka lapsi luo tiettyihin hänelle tärkeisiin henkilöihin, kuten äitiin, isään tai sisaruksiin. Kiintymyssuhdeteoria korostaa ajatusta siitä, miten merkityksellistä varhainen kehitys on lapsen myöhemmän kehityksen kannalta. Nummenmaa kuvaa kiintymyssuhdetta mekanismina, jonka avulla lapsi koettaa varmistaa, että hän saa aikuiselta huolenpitoa. (Nummenmaa 2010, 179–180.) Myös Kallandin (2008, 120–122) mukaan lapsi tarvitsee turvallisen kiintymyssuhteen suojakseen. Tällöin lapselle välittyy tieto siitä, että hänen vuorovaikutuksellisista tarpeista huolehditaan. Lapsi saa vastauksen elintärkeisiin kysymyksiinsä hoivakokemustensa kautta.

Kiintymyssuhteen malli kehittyy varhaisten hoivakokemusten perusteella. Eri kiintymyssuhdemalleja ovat: turvallinen lapsi, turvaton lapsi, välttelevä lapsi, ristiriitaisesti kiinnittynyt lapsi, vakavasti häiriintynyt lapsi sekä kiintymätön lapsi. Lapsi luo varhaisten hoivakokemusten perusteella vuorovaikutusmallin, joka sisältää kolme seuraavaa asiaa: lapsen sisäistys omasta itsestään, lapsen sisäistys vuorovaikutuksesta sekä lapsen sisäistys häntä hoivaavista aikuisista. (Kalland 2008, 131–132.) Myös englantilainen psykiatri John Bowlby (1979) antoi

näille sisäisille vuorovaikutussuhteiden malleille nimen kiintymyssuhdemallit (Sinkkonen, 2003, 61). Lapsen varhaiset kiintymyskokemukset ovat tärkeitä myöhemmälle kehitykselle, jonka avulla hän luo pohjan perusluottamukselle itsen ja muihin. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 99.)

6.2 Vuorovaikutus tukee lapsen kiintymyssuhdetta

Keltikangas – Järvinen (2010a, 156) kuvaa kiintymyssuhteen syntyä mutkattomaksi asiaksi: se vaatii ainoastaan sitä, että sama hoitaja on saatavilla ja hoitaa lasta kun tämä osoittaa tarvitsevansa hoitoa. Kallandin (2008, 122–123) mukaan lapsen vuorovaikutuksellisia tarpeita ovat, suojeleva vuorovaikutus, fysiologisia tarpeita tyydyttävä ja säätelevä vuorovaikutus, tunteita jakava ja säätelevä vuorovaikutus sekä lapsen kehitystä tukeva vuorovaikutus. Varhaisella vuorovaikutuksella ja lapsen tarpeisiin vastaamisella on suuri merkitys lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin kehittymiselle, sekä hänen myöhemmille ihmissuhteille ja kiintymyssuhteille. Vuorovaikutuksellisen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsella on emotionaalisesti ja fyysisesti läsnä oleva vanhempi. Löytyykö omahoitajalta aina aikaa ja sensitiivisyyttä kohdata lapsi? Onko omahoitajalla aina hyvä päivä lapsen kohtaamiseen ja onko hän aina tavoitettavissa?

Lundin (2003, 246) mukaan päivähoitajassa omahoitajan tärkein tehtävä on lapsen ja hänen vanhempiensa kiintymyssuhteen kannattelu. Kun omahoitajuus toimii hyvin, myös lapsen ja hoitajan välille muodostuu vahva kiintymyssuhde. Myös Vesimäki (2010, 10) korostaa omahoitajuutta lapsen ja vanhemman välisen suhteen kannattelijana.

Kysyimme tutkimuksessa millä keinoin päiväkodissa tuetaan lasta ja vanhempaa heidän eroahdistuksessaan. Vastauksista kävi ilmi, että tärkeäksi koettiin hoitajan olevan läsnä niin haku- kuin tuontitilanteissakin. Vanhempia kannustettiin olemaan pitkittävästi erotilannetta. Tärkeäksi koettiin, että lapselle on välittävä ja kuunteleva työntekijä tarjolla, joka pitää lasta sylissään vanhemman lähdettyä. Lapsi saa näyttää tunteensa päiväkodissa, vanhemmalle vilkutetaan ikkunasta lähdön hetkellä ja lapselle keksitään kivaa tekemistä. Päivän päätteeksi

vanhemmalle kerrotaan kuinka aamu ja päivä ovat sujuneet. Yleensä lapsi lopettaa itkemisen vanhemman lähdettyä. Tämä tieto helpottaa vanhempaa. Kaksi kyselyyn vastannutta työntekijää (V1 ja V2) kertoi, että heidän ryhmässään kannustettiin vanhempia soittamaan päiväkotiin päivän aikana ja kysymään mitä lapselle kuuluu.

Vastaaja (V2) kertoo seuraavasti miten heidän päiväkodissa tuetaan lapsen ja vanhemman kiintymyssuhdetta. ”Ryhmässämme (ei koko pk:ssa) vanhemmat valokuvataan joko tutustumiskäynnillä tai vanh. illassa. Kuvat laminoidaan ja laitetaan lasten saataville, jotka lapset voivat hakea ikävän yllättäessä. Vanh. kerrotaan, että itku helpottuu usein miten vanh. poistuttua. Kannustetaan joka aamu tekemään samat rutiini: halit, pusut ja heipat jonka jälkeen vanh. lähtee. Turha pitkittää lähteä, jos lapselle se on vaikeaa. P:n mittaan, jos itkettää, lasta sylitellään ja mietitään mitä äiti ja isä tekevät. Joillekin auttaa kun puuhastellaan lapsen kanssa yhdessä. Tapauskohtaista.” (V2).

Selvitimme tutkimuksessa miten päiväkodeissa edesautetaan lapsen turvallista päivähoiton aloitusta. Kyselylomakkeisiin vastaajat kokivat keskeiseksi lapsen päivähoiton alkaessa tutustuttaa vanhemmat ja perhe päiväkodin fyysisiin tiloihin, sekä keskustella vanhempien kanssa tutustumiskäynnin yhteydessä. Tutustumiskäynnillä käytiin läpi päiväkodin käytännöt sekä toimintatavat. Tutustumiskäynnejä oli useita ja erimittaisia, lapsen yksilöllisen halun ja tarpeen mukaan. Yksi vastaaja (V5) kertoi lapsen päivähoiton aloituksen yhteydessä tehtävästä kotikäynnistä, jolla tuetaan lapsen turvallista päivähoiton aloitusta. Käynnit tehtiin kaikille alle kolmivuotiaille sekä aremmille vanhemmille lapsille.

Erään vastaajan (V8) päiväkodissa järjestettiin tiedotustilaisuus kesäkuisin syksyllä aloittavien lasten vanhemmille, jossa henkilökunta esiteltiin ja kerrottiin päiväkodin toiminnasta. Dowlingin (2005, 43) mukaan aikuisten tulisi varata enemmän aikaa lapsille, joille siirtymähetket ovat vaikeita. Kaksi vastaajaa (V4 ja V6) kertoivat lapsen omasta vastuuajuisesta, joka perehtyy hoidon alussa lapsen ja perheen asioihin ja tutustuttaa päiväkotiin ja sen toimintaan. Molemmat vastaajat olivat käyneet omahoitajakoulutuksen.

”Tutustumiskäynti; esitellään talo ja tavat, tavataan ja tutustutaan lapseen ja hänen perheeseensä. Kuunnellaan vanhempaa ja hänen toivomuksia suhteessa hoidon aloitukseen ja hoitoon yleensä. Tsemptataan vanhempia ja lasta, jos hoidon aloitus jännittää. Varataan kunnolla aikaa tutustumiskäyntiin. Se on tosi tärkeä hetki! Ekojen päivien jälk. raportointi päivän kulusta vanhemmille, mitä tehnyt, leikkinyt jne.” (V1).

Yksi vastaaja (V2) kertoi, että heidän päiväkodissaan tuetaan päivähoiton turvallista aloitusta jakamalla tutustumiskäynnin yhteydessä kaavake, jossa kysytään kirjallisesti lapsen tapoja esimerkiksi nukkumisesta, syömisestä ja vaippojen käytöstä. Samassa päiväkodissa pyritään siihen, että sama työntekijä on aamulla vastassa, joka on ollut tutustumiskäynnillä esittelemässä taloa. Muiden työntekijöiden kesken jaettiin tietoa lapsen käytännöistä.

Zeanah (2009, 40–41) korostaa, ettei kiintymyssuhde ole sama asia kuin rakkaus, vaikka ne usein sekoitetaan. Kiintymyssuhde kehittyy ensimmäisten kuuden kuukauden ja kolmen vuoden välisenä aikana lasta hoitavan aikuisen ja lapsen välille. Hoitava aikuinen toimii ankkurina ja mallina lapsen ajatustyölle, tunteille ja odotuksille myöhemmistä ihmissuhteista. Päivähoiton tavoitteena on, että lapsi vastaa huolenpitoon sitä annettaessa ja on vuorovaikutuksessa hoitajaan sosiaalisesti ja emotionaalisesti. Olemme huomanneet työssämme päivähoitossa, että jo hoitajan viikon mittainen loma erkaannuttaa alle kolmevuotiasta lasta hoitajasta. Voivatko omahoitajuuden kriteerit täyttyä tässä yhteiskunnassa? Riittävätkö päivähoiton resurssit toteuttamaan omahoitajuutta joka tilanteessa? Esimerkiksi voidaanko olettaa, että omahoitaja pitää omat lomansa lasten lomien mukaan? Ihanne olisikin, että omahoitajuutta toteutettaisiin soveltuvin osin.

Omahoitajan kotikäynnit ovat oletettavasti alle kolmevuotiaalle lapsille hyväksi. Osa vanhemmista vie lapsiaan päivähoitoon opettaakseen lapselle sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Tämä ei kuitenkaan Keltikangas - Järvisen (2010b, 9) mukaan ole hyvä peruste, sillä kiintymyssuhde kehitetään ennen sosiaalisia suhteita. Keltikangas - Järvinen käsittelee artikkelissaan alle kolmivuotiaiden lasten päivähoitoa.

Vastauksista käy ilmi varhaiskasvattajan kiintymyssuhdetietoisuus, mutta he eivät olleet sitä nimenneet. Vain yhdestä (V7) vastauslomakkeesta voi päätellä että kiintymyssuhdetietoisuus oli heikkoa tai osallistuminen tutkimukseen ei kiinnostanut. Ainoastaan yksi (V5) vastaaja oli käynyt erillisen kiintymyssuhdekoulutuksen. Vastaajat kokivat, että eroahdistus on lähinnä lapsen itkua ja hänen lohduttamistaan. He eivät kyseenalaistaneet eroahdistusta, vaan sitä ilmeni joka päiväkodissa. Työntekijöillä oli selkeästi ammattitaitoa käsitellä lapsen ja vanhemman eroahdistusta ja kohdata lapsi sensitiivisesti erotilanteessa.

Ammattitaidolla tarkoitetaan varhaiskasvatuksen osaamista ja tietämystä. Sensitiivisyydellä tarkoitetaan kasvattajaa joka tunnistaa lapsen sanattomia ja sanallisia aloitteita ja aikomuksia ja vastaavat niihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11, 21.) Ammattitaito ja sensitiivisyys kulkevat tutkimuksessamme käsikkäin. Tulkitsemme työntekijöiden sensitiivisyydeksi myös heidän ammattitaitonsa ja ammattitaidon sensitiivisyydeksi. Tutkimuksemme osoitti työntekijän empaattista osaamista, kykyä samaistua vanhemman ja lapsen erotilanteeseen. Konkreettisesti sensitiivisyys erotilanteessa tarkoitti esimerkiksi lapsen syliin ottamista ja vanhemman huolen rauhoittelua. Nämä arjen teot varhaiskasvatuksessa, kannattelevat lapsen ja vanhemman kiintymyssuhdetta.

7 KASVATUSKUMPPANUUS

Tässä luvussa käsittelemme kasvatuskumppanuutta, joka on kiintymyssuhteen lailla oleellinen osa omahoitajamenetelmää. Kyselylomakkeella olemme etsineet varhaiskasvattajien tietämystä kasvatuskumppanuuden merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Lomakkeessa kysyimme: Miten lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma näkyy päivähoiton arjen eri tilanteissa? Mitä on hyvä yhteistyö vanhempien kanssa? Teksti sisältää suoria lainauksia vastauksista havainnollistaaksemme tutkimustuloksia. Suorat lainaukset on rajattu lainausmerkein muusta tekstistä.

7.1 Jaettu kasvatusvastuu

Varhaiskasvatuksessa puhutaan jaetusta kasvatusvastuusta tai kasvatusvastuun jakamisesta. Päivähoiton kasvattaja on vastuussa siitä kasvatuksesta, jota päivähoitossa annetaan. Jokainen vanhempi on viime kädessä vastuussa oman lapsensa kasvatuksesta (Koivunen 2009, 151).

Kasvatuskumppanuus perustuu kuuntelulle, kunnioitukselle, luottamukselle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista toimintaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessin tukemisessa. Kasvatuskumppanuus lähtee aina lapsen tarpeista. Kasvattajan tulee kunnioittaa lapsen, lapsen vanhempien ja toistensa kokemuksia, mielipiteitä ja työskennellä kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17, 31–32.)

Lastentarhanopettajan ammattietiikassa (2004, 5) todetaan vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön olevan olennainen osa päiväkodin arkea. Lastentarhanopettaja pyrkii luomaan tasavertaisen vuorovaikutussuhteen vanhempien kanssa. Arvolommin (2005, 12) mukaan yhteistyö on avain lapsen tasapainoiselle kehitykselle. Kasvatuskumppanuuden erityisenä tehtävänä on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen erityisen tuen, suojelun ja avun tarve (Kasvun kumppanit).

Seinäjoen kaupungin Meirän Vasussa (2007, 9) todetaan kasvatuskumppanuuden sisältävän henkilökunnan ja vanhemman päivittäiset keskustelut, kasvatuskeskustelut henkilöstön kanssa, yhteiset tempaukset ja tapahtumat sekä vanhempainillat.

Yhteistä kaikille vanhemmille on se, että kaikki toivovat lapsilleen hyvää tulevaisuutta. Vanhemmat haluavat toimia, niin että heidän lapsistaan tulee perheen, suvun ja yhteiskunnan arvostamia ja hyväksymiä jäseniä. Se miten näihin tavoitteisiin päästään, vaihtelee sen vuoksi miten lasta kasvatetaan ja miten vanhemmuus toteutuu. (Novitsky 2005, 80.)

7.2 Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet

Kasvatuskumppanuutta kutsutaan vanhempien ja henkilöstön tasavertaiseksi vuorovaikutukseksi, jossa tavoitteena on että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kuulluksi. Salmisen ja Tynnisen (2009, 43) mukaan omahoitajamenetelmä tukee kasvatuskumppanuutta ja työntekijät kokivat vanhempien tulleen läheisiksi omahoitajuuden kautta. Vanhempien lastaan koskevan tiedon arvon tunnistaminen ja tunnustaminen luo perheelle tasa-arvoisemmat edellytykset osallistua myös päivähoidon suunnitteluun ja toimintaan. Kasvatuskumppanuudessa kasvattaja tutustuttaa lasta päivähoiton uuteen kasvuympäristöön ja samalla auttaa lasta säilyttämään ja järjestämään suhdetta uudelleen siihen, mitä lapsella jo on. (Kaskela & Kekkonen 2006, 14–17, 26.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat periaatteet ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Kuuntelu ja kuuleminen sisältävät aina läsnäolon vaatimuksen, joka näyttäytyy toiselle aitona kiinnostuksena, empaattisuutena ja rehellisyytenä. Ymmärrys rakentuu läsnäololla saadusta tiedosta. Kunnioitus kasvatuskumppanuudessa tarkoittaa toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä. Kuuntelemisen ja ymmärtämisen kautta voidaan oppia hyväksymään ja kunnioittamaan toista ihmistä, vaikka olisimme kuinka erilaisia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32–40.)

Luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Useimpien vanhempien mielestä kasvattajan sensitiivinen suhde lapseen herättää vanhemmassa luottamusta ja turvallisuutta lapsen hyvästä hoidosta. Vanhemmat kokevat myös tärkeäksi luottamuksen syntymisessä omat mahdollisuudet vaikuttaa lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen. Dialogi on tasa-arvoinen ja aito vuoropuhelu, jossa luodaan yhteistä ymmärrystä ja sovitellaan yhteen erilaisia tulkintoja todellisuudesta. Dialogi on toisen kuulemista, missä on tilaa kaikkien osapuolten tulla näkyviksi omine ajatuksineen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36, 38).

7.3 Kasvatuskumppanuus ja omahoitajuus

Omahoitajamenetelmä, kasvatuskumppanuus ja kontekstuaalisen kasvun malli tukevat toisiaan. Kaikissa ajatellaan lapsen olevan kaiken toiminnan keskiössä ja hänen etunsa nähdään ensisijaisena. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon, vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutus, tiedot ja kokemukset lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ajatellen. Kasvatuskumppanuutta on kuvattu siltana, joka kannattelee lapsen suhdetta vanhempiinsa päiväkotipäivän aikana. (Kaskela & Kekkonen 2006, 22.) Eräs tutkimukseen osallistunut vastaaja kiteyttää kasvatuskumppanuuden nerokkaasti: ”Hyvä yhteistyö on yhteistä työtä lapsen parhaaksi!” (V1). Omahoitajan tehtävä päivähoidon alkaessa on ylläpitää ja tukea monin tavoin lapsen suhdetta vanhempiin. Pieniä lapsia autetaan pitämään vanhempi mielessä sekä isoja tuetaan erojen käsittelemisessä. Kaikki tunteet sallitaan ja käsitellään. Lasten ja vanhempien ei tarvitse teeskennellä reippautta. Päivähoiton aloitus on perheelle ratkaisevan tärkeä. (Sinkkonen 2001, 138.)

Kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista, jolloin varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteutuminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Tutkimuksessa vastaajat kuvailivat hyväksi yhteistyöksi vanhempien kanssa avointa ja luottamuksellista suhdetta. He kokivat kasvatuskumppanuudelle tärkeäksi, että tietoa vaihdetaan

puolin ja toisin. Kaikki vastaajat, yhtä lukuun ottamatta (V7), painottivat yhteisten päämäärien ja tavoitteiden tärkeyttä lapsen parhaaksi.

”Yhteistyö on kasvatuskumppanuutta. Tärkeintä on avoimuus ja luottamus. Vanhemmat ovat lapsensa asiantuntijoita ja päiväkodin henkilökunta alansa ammattilaisia. Kun tietotaito yhdistetään, saadaan paras lopputulos! Yhteistyö on arjen jakamista -tärkeintä hyvinvoiva ja kehittyvä lapsi!” (V4).

”Otetaan huomioon vanh. toiveet ja yritetään suhteuttaa ne pk:n arkeen mahd. hyvin. Päivittäiset kuulumisten vaihdot vanh. kanssa.” (V6).

Tutkimuksessa kysyimme, miten lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma näkyy päivähoiton arjessa. Yksilöllisellä varhaiskasvatussuunnitelmalla tarkoitetaan jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle yhteistyössä vanhempien kanssa laatimaa suunnitelmaa, sen toteutumista ja säännöllistä arviointia. Varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon lapsen kokemukset, tämän hetken tarpeet ja tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja lapsen yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet. Suunnitelman tavoitteena ovat lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemysten huomioon ottaminen toiminnan järjestämisessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32–33.)

Vastaajat pitivät varhaiskasvatussuunnitelmaa tärkeänä ja se toimi työn perustana. Kaikki vastaajat, lukuun ottamatta (V7), kuvailivat varhaiskasvatussuunnitelman näkyvän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, niin toimintahetkillä kuin perushoitotilanteissakin. Toimintahetket tarkoittavat päiväkodin toimintatuokioita, jotka voivat sisältää esimerkiksi leikkiä, liikuntaa, kädentaitoja, musiikkia tai draamaa. Perushoitotilanteet tarkoittavat esimerkiksi pukeutumista, puhtautta, nukkumista ja syömistä. Kasvatuskumppanuus pohjautuu varhaiskasvatussuunnitelmaan ja varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu kasvatuskumppanuuteen. Kumpaakin tarvitaan hyvän varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

”Kaikilla on se sama ja yhteinen tavoite ja päämäärä, toimimme lapsen parhaaksi.” (V2).

Tutkimuksessa selvisi myös lapsen kontekstuaalinen huomioiminen. Päivähoidossa huomioitiin lasten erilaiset elämäntilanteet ja niiden vaikutus lapseen päiväkodissa. Yksi vastaaja (V3) korosti eronneiden vanhempien lasten huomioimista. Perheen kanssa yhteisesti sovitut asiat käydään läpi muiden työntekijöiden kanssa niin, että kaikki ovat tietoisia lapsen tavoitteista. Tavoitteita voi olla esimerkiksi lapsen päiväunien riittävyys, ruokailutavat ja syömään opettelu sekä itse pukemaan oppiminen. Tavoitteet huomioidaan niin toimintahetkillä kuin perushoitotilanteissakin. Sama vastaaja (V3) totesi, että hyvä yhteistyö vanhempien kanssa alkaa jo huomenen sanomisesta. Lapsen yksilöllistä huomioimista korostettiin. Luottamuksellinen ja avoin suhde vanhempien kanssa kumpusi tutkimuksessa kasvatuskumppanuuden kulmakiveksi.

Kaksi vastaajaa (V4 ja V5) oli käynyt erillisen kasvatuskumppanuuskoulutuksen ja vain he nimesivät käsitteen. Kaikki vastaajat käyttivät kuitenkin työssään päivähoidossa kasvatuskumppanuutta. Ehkä he tunsivat kasvatuskumppanuuden käsitteen, mutta eivät huomanneet sitä nimitä. Tarkoittaako tämä sitä, että vastaajat ovat oppineet kasvatuskumppanuutta aikaisemmassa koulutuksessa vai opettaako työ tekijäänsä? Toteutuuko kasvatuskumppanuus luonnostaan vai onko se kirjasta opittua?

Kirsti Karila (2006, 163) on selvittänyt tutkimushankkeessaan kasvatuskumppanuutta vuorovaikutussuhteena. Tutkimuksessaan hän toteaa, että omahoitajasysteemi ei sovellu päiväkodin toimintaympäristöön parhaalla mahdollisella tavalla, koska vanhemmat tulkitsevat lähes poikkeuksetta kasvatuskumppanikseen koko lapsiryhmän henkilöstön. Ehkä tutkimustulokseen vaikuttaa se, että työntekijät vaihtuvat usein ja kaikki työntekijät tietävät lasten asiat. Näin ollen kaikkien ryhmän kasvattajien kanssa pystytään keskustelemaan oman lapsen asioista. Kokemuksemme mukaan koko henkilökunnan tietoisuus lapsesta on voimavara. Miksi kasvatuskumppanuus olisi vain omahoitajan etuoikeus?

Salmisen ja Tynnisen (2009, 43–44) tekemän tutkimuksen mukaan omahoitajuustyömenetelmä tukee kasvatuskumppanuutta. Työntekijöiden näkökulmasta vanhemmat ovat läheisempiä omahoitajuuden kautta. Vaikeistakin asioista on helpompi puhua. Salmisen ja Tynnisen (2009, 43–44) tutkimuksen

mukaan työntekijät ovat kokeneet omahoitajamenetelmän myötä luottamuksen lisääntyneen, yhteydenpidon perheen suunnalta tiivistyneen sekä yksittäisestä lapsesta tiedon lisääntymisen kannattelevan kasvatuskumppanuutta. Toisaalta vanhempien läheinen suhde omahoitajaan herättää huolen siitä, että omahoitajasta tulee liian tärkeä ryhmän muihin kasvatusvastaaviin nähden. Voidaanko kuitenkaan todeta, että omahoitajuus on vain yhden kasvattajan vuorovaikutusta yhteen lapseen ja hänen vanhempinsa?

Tutkimuksessamme hyvänä kasvatuskumppanuutena pidettiin avointa ja rehellistä yhteistyötä työntekijän ja vanhemman välillä, kuten vastaaja (V8) kuvasi. ”Päivittäistä kanssakäymistä hampurilaistekniikkaa käyttäen. (=hyvä asia +ehkä jotain päivän haasteista +hyvin asioista). Molempien osapuolten pystyttävä kertomaan avoimesti ja rehellisesti lapsen asioista. Vasukeskustelut myös tärkeitä.” (V8).

8 PIENRYHMÄ MAHDOLLISTAA VUOROVAIKUTUKSEN

Omahoitajamenetelmässä toimitaan pienryhmissä, jolla helpotetaan lapsen sopeutumista päivähoitoon ja sen toimintaan. Tässä luvussa käsittelemme pienryhmäpedagogiikkaa, joka on kiintymyssuhteen ja kasvatuskumppanuuden tavalla perusta omahoitajamenetelmälle. Kyselylomakkeella olemme etsineet varhaiskasvattajien tietämystä pienryhmäpedagogiikan merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Lomakkeessa kysyimme: Millä tavoin päiväkotinne toiminnassa otetaan huomioon ”helpon” lapsen arki? Millä tavoin päiväkotinne toiminnassa otetaan huomioon ”vilkkaan” lapsen arki? Miten päiväkodissanne toteutetaan toimintatuokiot? Kysyimme myös kuka ryhmässä suunnittelee toimintatuokiot, saadaksemme selville voivatko kaikki työntekijät hyödyntää omaa osaamistaan. Teksti sisältää suoria lainauksia vastauksista havainnollistaaksemme tutkimustuloksia. Suorat lainaukset on rajattu lainausmerkein muusta tekstistä.

8.1 Pienryhmäpedagogiikka

Pienryhmätoiminta perustuu vuorovaikutuksen suunnitteluun ja sen mahdollistamiseen. Pienryhmissä lapsella on parempi mahdollisuus oppia suhteuttamaan omia taitojaan tilanteeseen sopivaksi sekä tunnistamaan omien tekojensa seuraukset ja vaikutukset toisiin ihmisiin. Lapsen on aikanaan opittava toimimaan myös isommissa ryhmissä. Pienessä ryhmässä aikuisen on helpompi tukea lasta hänen lähikehityksensä vyöhykkeellä ja tukea lapsen toimintaa oppimisen hyväksi. Pienen ryhmän rauhallinen arki lisää lapsen hyvinvointia. (Mikkola & Nivalainen 2010, 31–33.) Lähikehityksen vyöhykkeellä tutkimuksessamme tarkoitamme teoreetikko Lev Semenovich Vygotskyn oppimista kuvaavaa käsitettä. Sillä tarkoitetaan tiedollisen toiminnan aluetta tai tasoa, jolla lapsi pystyy toimimaan pätevän ohjaaja tuen avulla, mutta ei vielä itsenäisesti. (Martin 2010). Mikkolan ja Nivalaisen (2010, 31) mukaan omahoitajamenetelmä perustuu pienryhmäpedagogiikalle.

Omahoitajamenetelmää hyödyntävässä päiväkodissa lapset jaetaan heti syksyllä päivähoidon alettua kiinteisiin pienryhmiin. Pienryhmissä lapsi oppii tuntemaan ja luottamaan oman ryhmänsä lapsiin ja aikuiseen, jonka seurauksena ryhmäytyminen myöhemmin luonnistuu helpommin myös suhteessa isompaan ryhmään. (Mikkola & Nivalainen 2010, 34.) Vesimäki (2010, 10) korostaa pienryhmän toiminnan painopisteitä, joita ovat ennen kaikkea lapsen stressin sietäminen, itsestä huolehtimisen taitojen harjoittelu, kuten syöminen, pukeminen, kuivaksi ja puhtaaksi opetteleminen. Tärkeää on myös oppia tunnistamaan ja nimeämään tunteitaan sekä itsesäätelyn ja toisen huomioimisen harjoittelu.

Kysyimme tutkimuksessamme millä tavalla päiväkodin toiminnassa otetaan huomioon ”helpon” ja ”vilkkaan” lapsen arki. Kysymysten tarkoituksena ei ollut leimata lapsia, vaan kysymysten kautta halusimme selvittää toteutetaanko päiväkodeissa pienryhmätoimintaa arjen helpottamiseksi ja lapsen yksilöllisen huomioimisen mahdollistamiseksi.

”Kaikki lapset huomioidaan, pienryhmätoiminta auttaa tässä! Kaikki osallistuu toimintaan, annetaan aikaa lapselle jokaiselle jottain päivän aikana. keskustelut, juttelut” (V3).

”Muistetaan huomioida myös hyvästä käytöksestä. Hiljaisempiakin lapsia kannustetaan osallistumaan ja sanomaan mielipiteensä. Aamu- ja iltapäivähetkinä, jos on vähemmän lapsia, saavat ”helpotkin” lapset erityistä hlökohtaista huomiota. Jos meillä on opiskelijoita/harjoittelijoita pyritään se hyödyntämään niin, että aikuisen jakaantuvat leikkeihin ja peleihin mahd. paljon mukaan.” (V8). Kyseisessä päiväkodissa on huomattu pienryhmätoiminnan helpottavan arkea, mutta tämä pedagogiikka ei ole heillä jokapäiväisessä käytössä.

”Helppo lapsi on ihan yhtä vaikea kuin vilkaskin lapsi. Helppo lapsi toimii omatoimisesti ja itsestään melua pitämättä ja jää siksi helposti huomaamatta. Esim. pienryhmiin jakaessa tällainen lapsi tasapainottaa ryhmän dynamiikka.” (V1)

”Pieni vilkas lapsi ei jaksa aina istua aamupiirissä/tuokiossa. Hänellä joskus lupa tulla toisen aikuisen kanssa järjestelemään pöytiä tai jonkun syliin istumaan. Ulkoilua ja liikuntaa riittävästi ja aikuisen huomiota, välillä erityisen positiivista palautetta, ettei tarvitse huomiota väärin konstein hakea.” (V8).

Moni vastaaja (V1, V3 V8) kertoi, että lapsella on lupa olla vilkas hoitopäivän aikana. Suurin osa vastanneista kertoi vilkkaan lapsen energian purkamisesta ohjatulla toiminnalla johonkin järkevään tekemiseen. Eikö lapsella ole lupa olla vilkas ja toteuttaa omaa temperamenttiaan omana itsenään päivän aikana? Vastauksista kävi ilmi, että pienryhmissä on mahdollista etsiä sopivat leikkikaverit, ohjata leikkiä tarvittaessa, ulkoilla ja harrastaa liikuntaa, rauhoittua, mahdollistaa rauhallinen tila, minimoida aistiärsytykset kuten esimerkiksi värit, äänet, valot, istumapaikan, vierustoverit ja näin lapsi tulee yksilöllisesti huomioitua. Päivärytmi ja katsekontakti auttavat vilkasta lasta arjessa (V7). Vastauksissa (V2, V6 ja V7) vilkas lapsi kuvailtiin erityisen tuen tarpeessa olevaksi lapseksi, joka mahdollisesti tarvitsi erilaisia tukitoimia.

Tutkimuksemme neljä vastaajaa (V2, V4, V5 ja V8) oli käynyt pienryhmäkoulutuksen, mutta vain kaksi heistä toteutti sitä (V2 ja V4). Neljä vastaajista (V1, V3, V6 ja V7) ei ollut käynyt koulutusta, mutta toteuttivat pienryhmätoimintaa. Tutkimuksemme kertoo sen, että pienryhmätoiminta on koettu hyväksi toimintamalliksi päiväkotiryhmissä. Syitä sille, miksi koulutuksen käyneet eivät halunneet tai voineet toteuttaa pienryhmätoimintaa, emme saaneet selville. Syitä pienryhmätoiminnan toteuttamiselle olivat enimmäkseen toiminnan ja perushoitotilanteiden rauhoittaminen sekä lasten yksilöllisen huomioimisen mahdollistaminen.

”Toiminnassa korostuu toiminnallisuus, tekemisen meininki, tekemällä ja kokemalla oppiminen. Lapsella on mahdollisuus valita toimintaa oman kiinnostuksensa mukaan.” (V4).

Pienryhmäpedagogiikkaa toteutettiin pienissä ryhmissä, aamulla, iltapäivällä, pitkin päivää tai tilanteen mukaan isoissa ja pienissä ryhmissä. Pienryhmissä elettiin arkea porrastetusti ja toteutettiin eri toimintaa kuten liikuntaa, draamaa, loruja, musiikkia, pikkukirkkoa, askartelua, leikkiä ja satuja eri menetelmin. Pienryhmätoiminnan suunnittelusta vastasi pääosin kasvatusvastuussa olevat varhaiskasvattajat eli lastentarhanopettaja ja lastenhoitajat yhdessä. Muutamasta vastauksesta (V3, V4 ja V7) kävi ilmi, että suunnitteluvastuu oli lastentarhanopettajalla. Vain yhdessä vastauksessa (V4) toimintatuokioiden suunnittelussa mainittiin otettavan huomioon kasvattajien erityisosaaminen.

Vastaajan (V2) ryhmässä toiminnan suunnitteli päivävuorossa oleva kasvattaja. Avustajia ei kyselylomakkeissa mainittu.

Kallialan (2008, 67–69) mukaan laadukkaan varhaiskasvatuksen tärkein kriteeri on lämmin vuorovaikutus, lapsen arvostaminen ja tukeminen, sekä herkkyys lapsen reaktiolle. Sensitiivinen aikuinen tunnistaa lapsen tunnetiloja herkästi eikä asetu lapsen yläpuolelle. Aikuisen herkkyys suodattuu kaikkeen vuorovaikutukseen. Tutkimuksessamme korostui lapsen lämmin ja yksilöllinen huomioiminen. Toimintatuokioiden sisältöä ei kukaan vastaajista eritellyt tarkemmin, huomio kiinnittyi lapsen kanssa käytävään vuorovaikutukseen hoitopäivän aikana. Pienryhmätoiminnan kuvailtiin helpottavan niin lapsen kuin työntekijöiden päivän kulkua.

8.2 Pienryhmäpedagogiikka siltana kasvatuskumppanuudelle

Tutkimuksessa kysyimme mitä varhaiskasvattajat kertoivat vanhemmille lapsen päivän kulusta. Yleisimmät vastaukset olivat: päivän touhut, ruokailut, unet, vatsantoiminta, lapsen osallisuus toimintatuokioilla, erityiset asiat kuten haaverit ja isommat riidat sekä päivän yleistunnelma. Yksi vastaaja (V6) kertoi vastuuttavansa isompia lapsia kertomaan itse vanhemmilleen päivän touhuista.

”...Aina olisi kiva kun olisi joku mukava juttu/tapahtuma kerrottavana lapsesta, mitä sanoi tai teki sinä päivänä! Vanhempia on monenlaisia: toiset haluaa tietää päivästä kaiken, toiset ei mitään. Pitää oppia tuntemaan vanhemmat ja huomaamaan heidän fiiliksensä, sen mukaan siinä sitten toimitaan.” (V1).

”Riippuu paljon kuka palautetta antaa. Pienryhmätoiminta hankaloittaa -> palautteenantaja ei välttämättä tiedä, mitä lapsi tehnyt...tärkeät asiat kirjattu vanhemmille ylös” (V3).

”Jos päivässä on tapahtunut jotain erityistä, jonka vanhemman on hyvä tietää. Jos ”kahakka” on anteeksipyydetty ja -annettu emme siihen palaa vanhempien tullessa anteeksiantamisen luonteen mukaisesti kuin jos siitä on tilanteessa lapselle sanottu. Arjesta kerromme muutamain sanoin. Päähuomio ulkona haettaessa menee lapsen turvallisuuden havainnointiin.” (V5). Toteutuvatko tässä

kasvatuskumppanuuden periaatteet? Eikö kasvatuskumppanuuden ymmärrys ja luottamus muodostu läsnäololla saadusta tiedosta?

Tutkimuksessa selvisi että kuusi kahdeksasta päiväkotiryhmästä käytti pienryhmätoimintaa arjen helpottamiseksi päiväkodeissa. Jokainen päiväkotiryhmä toteutti sitä itselleen sopivalla tavalla ja parhaaksi katsomissaan tilanteissa. Pohdimme kannustaisiko ammatillinen koulutus ja tieto pienryhmäpedagogiikasta päiväkoteja käyttämään enemmän pienryhmätoimintaa toimintamuotona? Pienryhmätoiminnassa työntekijä joutuu tulemaan pois omalta mukavuus alueeltaan ja tekemään työtä vain lasten kanssa. Ajatusten vaihto muiden aikuisten kanssa jää kahvitauoille. Tämä voi olla myös yksi este pienryhmätoiminnan toteuttamiseen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Päätimme tehdä opinnäytetyön yhdessä jäädessämme koulusta äitiyslomalle. Tämä mahdollisti tutkimuksen toteutuksen yhdessä ja erikseen. Koimme tämän olevan meille paras toimintatapa. Yhteistyömme oli saumatonta ja olimme molemmat kiinnostuneita omahoitajuudesta päiväkodin työmenetelmänä. Valitsimme laadullisen lähestymistavan koska se tuki tutkimuksen aineiston keruuta, toteutusta ja sen analysointia.

Valitsimme tutkimukseen neljä mahdollisimman erilaista päiväkotia verrataksemme tuloksia isomman ja pienemmän päiväkodin välillä. Eroavuuksia ei kuitenkaan ollut havaittavissa. Varhaiskasvatuksen ammatillinen tietämys oli hyvällä tasolla suurimmassa osassa vastauksista. Muodostimme tutkimuksen analyysirungon omahoitajuudesta, kiintymyssuhdeteoriasta, kasvatuskumppanuudesta sekä pienryhmäpedagogiikasta. Kyselylomakkeiden avoimet kysymykset olimme jakaneet edellä mainittujen teorioiden pohjalta. Kokosimme aineistosta vastaukset tutkimuskysymyksiimme, jotka ovat: Mikä on varhaiskasvattajan tietoisuus omahoitajuuden taustalla olevista varhaiskasvatuksen periaatteista? Milloin ja miten omahoitajuuden tietotaitoa voidaan toteuttaa päivähoiton arjessa? Miten varhaiskasvattaja kokee oman ammatillisen kehittymisen ja koulutustarpeensa? Tutkimuskysymykset muotoutuivat tutkimuksen edetessä.

Tutkimukseen osallistuneet päivähoiton työntekijät olivat tietoisia varhaiskasvatuksen periaatteista. Tämä kävi ilmi kyselylomakkeiden vastauksista, joilla haimme esimerkkejä päivähoiton arjen eri tilanteista sekä siitä, miten lapsi ja perhe siellä kohdataan. Vastaukset olivat asiantuntevasti ja ajatuksella kirjoitettuja, lukuun ottamatta yhtä vastaajaa (V7). Omahoitajuus oli kaikille vastaajille tuttu käsite, jota käytettiin vähintään soveltuvin osin viidessä päiväkotiryhmässä. Työntekijät tunnistivat kiintymyssuhteen merkityksen tukiessaan perhettä uuden elämäntilanteen edessä, kun lapsi aloitti päivähoiton. Kasvatuskumppanuus oli vastauksissa näkyvästi esillä. He toteuttivat työssään kasvatuskumppanuutta kukin päiväkoti tai ryhmä omalla tyylillään, kasvatuskumppanuuden periaatteita noudattaen. Pienryhmätoiminta mainittiin puolessa vastauksista päiväkotiryhmän

toimintamalliksi. Emme kuitenkaan voi tietää, toimitaanko päivähoiton arjessa vastaajien kuvaamalla tavalla, koska tutkimuksemme menetelmä oli kyselylomake. Ehkä havainnointi olisi voinut olla parempi menetelmä takaamaan tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimukseen vastanneista kaikki eivät käyttäneet ammatillista termistöä ja käsitteitä. Nimeäminen kertoo ammatillisen termistön osaamisesta. Onko käsitteen nimeämisellä oleellinen merkitys päivähoiton arjessa?

Alle kolmivuotiaalle omahoitajamenetelmän tavoite on taata yksi tuttu ja turvallinen aikuinen hoidon alkaessa. Tämä on kuitenkin päivähoiton arjessa mahdotonta. Rusasen mukaan alle kolmevuotiaita lapsia ei tulisi hoitaa lainkaan päiväkodeissa, sillä se voi vahingoittaa lapsen kehitystä, mikäli hänellä ei ole aikuista kehen muodostaa turvallista kiintymyssuhdetta (Uusimaa 2011). Tästä päättelemme, että kiintymyssuhteen kannalta alle kolmivuotiaalle olisi ihanteellisinta olla kotihoidossa. Onko tämä kuitenkaan mahdollista tässä yhteiskunnassa taloudellisesti ja haluavatko kaikki vanhemmat hoitaa lapsiaan kotona?

Osasta vastauksista huokui empaattisuus ja aito kiinnostus ammattia kohtaan. Tutkimuksessa selvisi että omahoitajuus oli kaikille tuttu käsite, mutta se oli käytössä neljästä päiväkodista vain yhdessä. Kyseinen päiväkotitoite toteutti omahoitajuuteen kuuluvaa tietotaitoa taidokkaasti. Omahoitajuutta toteutettiin soveltaen ja se koettiin kantavaksi voimavaraksi niin perheille kuin työntekijöillekin. Sen koettiin myös syventävän kasvatuskumppanuutta koko perheen kanssa. Luottamuksellinen suhde vanhempien kanssa on kasvatustyössä avainsana, koska ilman sitä emme ole avoimessa vuorovaikutussuhteessa.

Omahoitajuuden tietotaito kattaa varhaiskasvatukselle tärkeitä teemoja ja menetelmiä. Tarvitaanko laadukkaaseen päivähoitoon kuitenkaan omahoitajuutta, jos varhaiskasvatuksen perusteet ja sen tietotaito ovat muuten työntekijöillä hyvin hallussa? Tutkimuksessa kävi ilmi, että omahoitajuuteen kuuluvaa tietotaitoa toteutetaan päivähoitossa, vaikka siellä ei omahoitajuusmenetelmä olisikaan käytössä. Monet päiväkodit ehkä toteuttavat omahoitajuutta soveltaen. Kiintymyssuhdeteoria ja kasvatuskumppanuus kuuluvat varhaiskasvatustajan

ammattitaitoon. Pienryhmäpedagogiikka on yleistyvä toimintamalli päiväkodeissa suurien ryhmäkokojen vuoksi.

Asetetaanko omahoitajuudelle liian suuret tavoitteet? Onko päiväkodeilla resursseja toteuttaa omahoitajuutta? Onko työntekijä pois omasta pienryhmästään kotikäynnin ajan? Onko se oikein muille pienryhmän lapsille? Kotikäynnit vievät työntekijän aikaa eikä ylitöitä kuitenkaan saa tehdä. Kotikäynti kuitenkin auttaa päiväkodin henkilöstöä ymmärtämään lasta hänen kontekstissaan ja vanhempien tapaa toimia lapsensa kanssa. Onko omahoitajuus sidottu vain päiväkotiyhteisöön? Emme tiedä, että tätä menetelmää käytettäisiin ryhmäperhepäiväkodeissa. Toteutetaanko omahoitajuutta päiväkodeissa aina vähän soveltaen? Mitä jos omahoitaja ja lapsi eivät tule toimeen keskenään? Olisiko parasta, että lapsi saisi itse valita aikuisen, johon kiintyä? Kokemuksesta tiedämme että päivähoidossa lapset kiinnittyvät ja kiintyvät aina tiettyyn aikuiseen enemmän ja hakevat häneltä turvan.

Kysymykseen miten varhaiskasvattaja kokee oman ammatillisen kehittymisen ja koulutustarpeensa, tutkimus osoitti suurta halukkuutta työntekijöiden lisäkouluttautumiselle. Tutkimukseen osallistuneista varhaiskasvattajista kuusi (V1, V3, V4, V5, V6 ja V8) kahdeksasta halusi lisää ammatillista koulutusta.

”Nyt olen saanut käydä todella hyvissä koulutuksissa. Sellaisissakin, joita olen odottanut 10v! Jos pk:ssamme aletaan toteuttaa pienryhmäpedagogiikkaa ja omahoitajuutta, niin varmaan omahoitajuus ja kiintymissuhdekoulutus voisivat olla mielenkiintoisia ja asiaan liittyviä.” (V8). Ilman esimiehen kannustusta työntekijän lisäkouluttautuminen jää hänen oman motivaation varaan. Esimiehen tulisi tiedottaa meneillään olevista koulutuksista työntekijöille ja näin taata laadukas varhaiskasvatus.

Työn kehittäminen on osa jokaisen varhaiskasvattajan perustehtävää. Lastentarhanopettajalla on aina lapsiryhmän pedagoginen vastuu, mutta sen toteuttamisesta on vastuu jokaisella työntekijällä. (Ainasoja 2011, 31). Tutkimuksessa varhaiskasvattajat saivat tuoda esiin kiinnostuksensa erilaisiin ammatillisiin koulutuksiin. Esiin nousivat seuraavat koulutukset: laatu päivähoidon arjessa, vuorovaikutus tiimissä ja vuorovaikutus työntekijän ja vanhemman välillä,

yhteisöllisyyteen liittyvät koulutukset, esi- ja alkuopetuksen yhteistyöhön sekä erityispedagogiikkaan liittyvät koulutukset.

Halu lisäkouluttautua kertoo työntekijän sensitiivisyydestä ja halusta tehdä työtään mahdollisimman hyvin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 11) kuvataan ammattitaitoista henkilöstöä varhaiskasvatuksen keskeiseksi voimavaraksi.

Koko kasvatusyhteisön ja jokaisen yksittäisen kasvattajan vahva ammatillinen osaaminen ja tietämys ovat olennaista takaamaan laadukkaan varhaiskasvatuksen. Hyvä lisäkysymys olisikin ollut, kuinka hyvin varhaiskasvattaja pääsee haluamiinsa lisäkoulutuksiin.

Lapsen turvallisuuden tunne on päivähoidon perusta. Se vaati sen, että aikuinen on lähellä lasta ja välittää turvallisuuden tunnetta. Omahoitajamenetelmän tarkoitus on nimenomaan tämän tavoitteen toteutuminen, mutta eikö se ole myös koko varhaiskasvatuksen tavoite? Onhan varhaiskasvatuksen suurin tavoite hyvinvoiva lapsi. Itse laittaisimme lapsemme päiväkotiin, jossa omahoitajuutta toteutettaisiin osittain. Kotikäynnit voivat joistakin vanhemmista tuntua kodin tarkastukselta. Joillakin voi olla halu rajata omaa yksityisyyttään. Jos omahoitajuutta ei toteuteta, lapsen päivän kuulumiset tulee päivähoidon henkilökunnan kesken vaihtua saumattomasti. Aika, mikä omahoitajan toimenkuvan vuoksi jää muilta lapsi pois, on eriarvostavaa. Lasten tulee myös tutustua hyvin muihin hoitajiin ja tulla toimeen heidän kanssaan. Lapsi ei voi valita kenen aikuisen kanssa on yhteistyössä ja heittäytyy hankalaksi ei-omahoitajan kanssa. Lapsen päiväkoti on juuri niin hyvä, kuin sen aikuiset ovat. Aikuinen voi olla lapsista kiinnostunut ja asialleen omistautunut tai ehkä työhönsä väsynyt.

Tutkimuksemme valmistuttua saimme käsiimme Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet – kehittämishankkeen loppuraportin. Loppuraportin tutkimustulokset olivat hyvin samansuuntaiset kuin meidän tutkimuksemme tulokset. Kyseenalaistimme tutkimuksessamme omahoitajan jatkuvan läsnäolon. Hankkeen loppuraportissa mainittiin lapsen ”varaomahoitajan” läsnäolo niissä tilanteissa, joissa omahoitaja ei ole paikalla. Ihmettelimme, että emme ole törmänneet tähän käsitteeseen missään muussa kirjallisuudessa tai

tutkimusaineistossa. Varaomahoitaja on hyvä vaihtoehto, jos omahoitajuutta työmenetelmänä toteutetaan.

Tutkimuksemme työstettiin kahvin ja seitsemän lapsen voimin. Tutkimusprosessi oli mukavaa vaihtelua kotiäidin arjelle. Teimme tutkimuksen eteen kovasti töitä ja saimme aineistomme pohjalta paljon tärkeää tietoa varhaiskasvatuksen ammatillisuudesta ja työntekijän sensitiivisyydestä.

LÄHTEET

- Ainasoja, T. 2011. Aikaa vuorovaikutukselle. *Opettaja* (47), 32–34.
- Arvolommi, N., 2005. Monikulttuurisuus sosiaali- ja terveysalan ammattilaisena haasteena. Helsinki: Multiprint Oy. *Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. D työpapereita* 30.
- Bowlby, J. 1979. *The making and breaking of affectional bonds*. London: rotledge.
- Dowling, M., 2005. *Young children´s personal, social and emotional development*. London: Paul Chapman.
- Furman, E. 1999. *Auta lasta kasvamaan*. Helsinki: Helsinki University Press.
Alkuperäisteos: *Helping Young Children Grow*. 1987. International Universities Press.
- Hintsa, S. 2011. Projektityöntekijä. Kaste- Hanke. Keskustelu 31.5.2011.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. *Arvioinnista opiksi: havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. Helsinki: Edufin.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 2007. *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Jyväskylä: Gummerus.
- Isojärvi, L. & Kangas, L. 2008. *Omahoitajana alle kolmevuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä*. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu – työ. Julkaisematon.
- Juusola, M. 2008. Apua päivähoiton aloitukseen. *Meidän perhe* (8), 23.
- Kalland, M. & Sinkkonen, J. 2001. *Finnish children in foster care: Evaluating breakdown of longterm placement*. *Child Welfare*. Painossa.
- Kalland, M. 2008. *Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa*. [Verkkoartikkeli]. Seamk. Intranet. [Viitattu 14.9.2011].
Saatavana:
https://lakeusmoodle.epedu.fi/file.php/30/vauvan_ ja_ lapsen_ kehityksellisten_ ta rpeiden_ huomioiminen_ lastensuojelussa.pdf
- Kalliala, M. 2008. *Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa?* Helsinki: Guadeamus.

- Kanninen, K. 2009. Lapsen silmin - turvallinen ja viihtyisä päiväkotii.
Luentomoniste. 8-9.1.2009. Vaasan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan yksikkö,
sosiaalialan koulutusohjelma. Julkaisematon.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas
varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus.
- Kaste. 31.1.2011. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma.
Sosiaali- ja terveyshuollon kehittämisohjelma (kaste). [Verkkojulkaisu]. Sosiaali-
ja terveysministeriö. [Viitattu 12.10.2011]. Saatavissa:
http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste
- Kasvun Kumppanit. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 21.10.2011]. Saatavana:
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit.fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa: Karila,
K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen. A-K, Nummenmaa & H. Rasku-
Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.
- Kekkonen, M. 2009. Vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksen kehittämiseksi.
Teoksessa: J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlströmtoim. (toim.)
Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja Hyvinvoinnin Laitos,
162–172.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010a. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010b. Lapsen stressiherkkyys muodostuu jo
varhaislapsuudessa, mutta vaikuttaa koko ihmisiän. Lastentarha (3), 8-9.
- Koivunen, P-L, 2009. Hyvä päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: PS-
kustannus.
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. 2007. Kehityopsykologia: Matkalla muutokseen.
Helsinki: WSOY.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere:
Vastapaino.
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta.
- L 11.6.1999/731. Perustuslaki.
- Laitinen, J. 2004: Lapsi tarvitsee kiintymyssuhteen hoitajaan. Lastentarha (4), 18–
21.

- Lahikainen, A., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) 2008. Kulttuuri lapsen kasvattajana. Vantaa: WSOY.
- Lastentarhanopettajan ammattietiikka. 2004. [verkkajulkaisu]. [21.2.2011].
 Saatavana:
http://www.lastentarha.fi/portal/page?_pageid=535,474547&_dad=portal&_schema=PORTAL
- Lund, T. 28.3.2009. Auta lasta kasvamaan. [Verkkajulkaisu]. Blogiteksti. [Viitattu 14.2.2011]. Saatavissa:
http://autalastakasvamaan.blogspot.com/2009_03_01_archive.html
- Lund, T. & Soukankujan päiväkodin työryhmä. 2003. Miten Soukankujan päiväkodissa autetaan lasta kasvamaan. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon – Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY. 238–256.
- Mattila, H. 1999. Lomakekysely asiakaspalautteen hankkimismenetelmänä. Kela Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 48. Helsinki.
- Martin, E-K. 2010. Sektoriopettaja. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. Sosiaaliala. Luento. 8.11.2010.
- Meirän Vasu. 2007. Seinäjoen kaupungin päivähoidon varhaiskasvatuksen kuntasuunnitelma.
- Mikkola, P & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään. Saarijärvi: Pedatieto.
- Nisula, M. 2010. Kehittämistyötä kasvatuskumppanuudessa toteutuvassa omahoitajuudessa. Luentomoniste. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Julkaisematon.
- Novitsky, A. 2005. Maa vaihtuu-roolit muuttuvat. Alitolppa- Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) 2005. [verkkajulkaisu]. Olemme muuttaneet:näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Väestöliitto. [Viitattu 21.10.2011] Saatavana:
<http://vaestoliittofibin.directo.fi/@Bin/39804dcd20187e91dc105a6aa10aadd4/1297938257/application/pdf/240696/Olemmemuuttaneet.pdf.72-81>.
- Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologia. Helsinki: Tammi.
- Omahoitajuus. "Ei päiväystä". Pajuluoman päiväkot. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 9.10.2011]. Saatavissa:
http://www.seinajoki.fi/paivahoito/pajuluoma/omahoitajuus_ja_pienryhmatoiminta.html

- Pikassos. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.1.2012]. Saatavissa: <http://pikassos.fi/hankkeet>
- Sajaniemi, N., Suhonen, E. & Kontu, E. 2009. Laadukas varhaiskasvatus suojaa stressiltä. *Lastentarha* (2), 28–29.
- Salminen, E. & Tynninen, K. 2009. ”Sitä jaksaa paremmin”- omahoitajuus päiväkodissa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sigfrids, A. 2010. Katso omaa työtä lapsen silmin. *Lastentarha* (1), 30–31.
- Sillanpää, M. 2010. Kiiminki kulkee edellä. *Opettaja* (40), 28.
- Sinkkonen, J. 2001. Lapsen puolesta. Helsinki:WSOY.
- Sinkkonen, J. (toim.) 2003. Vantaa: WSOY.
- Suomen virtuaaliyliopisto. 6.9.2004. Vygotskyn käsitys oppimisesta sosiaalisena toimintana. [Verkkosivusto]. [Viitattu 1.11.2011]. Saatavissa: http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_3/vygotskyn_kasitys.htm
- Tuomela-Jaskari, S., Hintsu, S., Pöytälaakso, S. & Romppainen, A. 2011. Loppuraportti (Kaste). Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet - kehittämishanke. [Verkkajulkaisu]. [13.1.2012]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/raportit.html>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uusimaa. 13.11.2011. Erja Rusanen: Alle kolmevuotiaiden paikka on äitien kanssa kotona. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 15.2.2012]. Saatavissa: <http://www.uusimaa.fi/artikkeli/79801-erja-rusanen-alle-kolmevuotiaiden-paikka-on-aidin-kanssa-kotona>.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes-oppaita. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino oy.
- Vesimäki, T. 2010. Omahoitaja-toimintatapa päiväkodissa. Luentomoniste. 7.5.2010. Vaasa. Julkaisematon.
- Viitala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Juvenes Print.

Zeanah, C. 2009. Stressi haittaa eniten. Lastentarha (4), 40–41.

LIITTEET

LIITE 1 Tutkimuslupa hakemus

Tutkimuslupa

27.9.11

Tutkimussuunnitelma

Tarkoituksemme olisi tehdä kartoitus siitä, miten työntekijät omahoitajuutta tai siihen kuuluvaa oleellista tietotaitoa eri päiväkodeissa toteuttavat. Tarkoituksemme on kartoittaa työntekijöiden ammatillista tietoisuutta varhaiskasvatuksen periaatteista omahoitajuusmenetelmään tukeutuen. Samalla etsimme konkreettisia syitä, milloin omahoitajuutta ei haluta tai voida toteuttaa tutkimukseemme osallistuvissa päiväkodeissa.

Opinnäytetyömme empiirinen aineisto kerätään yksilölomakekyselyillä, jotka keräämme kirjallisina kyselylomakkeina. Lähetämme neljälle päiväkodin esimiehelle sähköpostitse kirjeen, jossa kerromme opinnäytetyöstämme ja sen tarkoituksesta. Päiväkodit joita olemme ajatelleet, ovat Stainer päiväkot, Lintuviidan päiväkot, Kultavuoren päiväkot sekä Suvikellon päiväkot. Näin esimies voisi tiedottaa työntekijöille tutkimuksestamme ja ilmoittaa meille sen jälkeen kiinnostuksensa kyseisen päiväkodin osallistumisesta tutkimukseemme. Jos päiväkot haluaa osallistua, toimitamme kirjalliset kyselylomakkeet päiväkoteihin henkilökohtaisesti. Lomakekysely sen vuoksi, että työntekijän ei tarvitse olla pois ryhmästä haastattelumme vuoksi. Kyselylomakkeilla toivomme olevan työntekijää sekä työyhteisöä herättelevä vaikutus pohtimaan sitä, miten työpaikalla toimitaan ja miten lapsi kohdataan arjen eri tilanteissa. Tarkoituksemme on saada vastaus myös työntekijän koulutustarpeelle. Näin ollen opinnäytetyömme olisi hyödyllinen myös yhteistyötä kanssamme tekeville päiväkodeille.

Tarkoitus olisi, että päiväkotien joka ryhmästä ainakin yksi työntekijä vastaisi kysymyksiin kirjallisesti anonyymina. Vastaukset lähetetään palautuskuorissa suoraan tutkijoille.

Lomakekyselyistä teemme koonnin, joka toimitettaisiin jokaiseen tutkimukseen osallistuneeseen päiväkotiin, sekä Kaste- hankkeelle, jonka kanssa yhteistyössä teemme tutkimuksen. Kyselylomakkeen kysymykset muodostuvat arjen eri tilanteista, joissa työntekijän sensitiivisyyttä, pedagogista varhaiskasvatuksen tietoisuutta sekä ammatillista kehittymistä kartoitetaan. Olemme pohtineet 12 avointa kysymystä, joihin haemme työntekijöiltä rehellisiä vastauksia.

Omahoitajuutta tai siihen kuuluvaa ammatillista tietoisuutta ei mainita nimeltä, vaan haemme niitä kysymysten kautta työntekijältä. Tunnistaako työntekijä kiintymyssuhdeteorian, kasvatuskumppanuuden, temperamenttietoisuuden sekä pienryhmäpedagogiikan merkityksen työssään. Osaako työntekijä nimetä edellä mainittuja varhaiskasvatuksen periaatteita. Opinnäytetyömme paljastaa siis työntekijän todellisen ammatillisen tietoisuuden

Lähetämme lomakekyselyt syyskuun lopussa ja toivomme vastauksia lokakuun loppuun mennessä.

Tutkimuskysymykset:

- Mikä on varhaiskasvattajan pedagogisten periaatteiden tietoisuus varhaiskasvatuksessa omahoitajuuden näkökulmasta?
  - Milloin ja miten omahoitajuutta voidaan ja halutaan toteuttaa päivähoidon arjessa?
- Miten varhaiskasvattaja kokee oman ammatillisen kehittymisen?

Ohjaava opettaja:

Minna Zechner

Tutkijat:

Henna Gustafsson

puh. 044 5341411

henna.gustafsson@seamk.fi

Anne Tarpio

puh. 044 5489482

anne.tarpio@seamk.fi

LIITE 2 Tutkimuslupa päätös

	PÄÄTÖS	/Virhe.	Kirjanmerkkiä	ei	ole
	määritetty.	varhaiskasvatusjohtaja			
	Päivämäärä	Virhe.	Kirjanmerkkiä	ei	ole
SEINÄJOKI	määritetty.	27.9.2011	Pykälä	Virhe.	Kirjanmerkkiä
				ei	ole

Asia	Tutkimuslupa / Gustafsson Henna ja Tarpio Anne		
	<p>Henna Gustafsson ja Anne Tarpio opiskelevat Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja anovat tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Opinnäytetyö toteutetaan yhdessä Kaste- hankkeen kanssa ja tarkoituksena on kartoittaa, miten työntekijät omahoitajuutta tai siihen kuuluvaa oleellista tietotaitoa eri päiväkodeissa toteuttavat.</p> <p>Opinnäytetyön empiirinen aineisto kerättäisiin yksilölomakekyselyillä. Lintuviidan ja Kultavuoren päiväkotien sekä Steinerpäiväkotit Pajulinnun ja päiväkotit Suvikellon joka ryhmästä ainakin yksi työntekijä vastaisi kysymyksiin kirjallisesti anonyymina. Kysymykset muodostuvat arjen eri tilanteista, joissa työntekijän sensitiivisyyttä, pedagogista varhaiskasvatuksen tietoisuutta sekä ammatillista kehittymistä kartoitetaan. Tutkimustulokset raportoitaisiin tutkimukseen osallistuneisiin päiväkoteihin ja Kaste- hankkeelle.</p> <p>Lomakekyselyt lähetettäisiin syyskuun lopussa ja vastauksien antamisajankohta olisi lokakuun loppuun mennessä.</p>		
Päätös	<p>Myönnän tutkimusluvan Lintuviidan ja Kultavuoren päiväkotien osalta edellyttäen, että tutkijat noudattavat vaitiolovelvollisuutta tutkimuksessa saamiensa tietojen suhteen ja että yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan sen valmistuttua sivistyskeskukselle.</p> <p>Tutkimusluvan ehtona on myös, ettei vastaajia voida indentifioida. Yksityisten päiväkotien Steinerpäiväkotit Pajulinnun ja päiväkotit Suvikellon osalta tyydytään heidän tekemiinsä ratkaisuihin tutkimuslupien suhteen.</p>		
Allekirjoitus	Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 06 416 2151, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi		
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>		
Julkisesti nähtävänä	Sivistyskeskus 28.9.2011		
Tiedoksianto	Kenelle	Päivämäärä	
	Henna Gustafsson, Anne Tarpio, Eija Ikola, Antti Vuorela, Steinerpäiväkotit Pajulintu, päiväkotit Suvikello	27.9.2011	
	Miten	[ ] Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan	[ ] Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä
	[ ] Luovutettu	[ ] Lähetetty sisäisessä postissa	
	[x] Lähetetty sähköpostissa	Vastaanottajan allekirjoitus	
	Tarja Siik, toimistos sihteeri		

määritetty.249/2011

LIITE 3 Saatekirje

Hei päiväkodin esimies!

27.9.2011

Nyt teillä on mahdollisuus osallistua tutkimukseen varhaiskasvattajan ammatillisesta kehitymisestä. Olemme kaksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskelevaa oppilasta. Teemme parhaillaan opinnäytetyötä, johon tarvitsisimme päiväkotien osallistumista.

Kartoitamme opinnäytetyössämme työntekijän pedagogisesta osaamisesta varhaiskasvatuksessa omahoitajuuden näkökulmasta. Opinnäytetyömme teemme yhdessä Kaste- hankkeen kanssa.

Kysymykset (13 avointa kysymystä) on laadittu niin, että työntekijä osaisi nimetä varhaiskasvatuksen peruseriaatteita. Tausta-ajatuksena on omahoitajuus, joka pohjautuu kiintymyssuhdeteorialle, pienryhmäpedagogiikalle sekä kasvatuskumppanuudelle. Tutkimuksemme tarkoitus olisi herättää työntekijä pohtimaan omaa ammatillisuuttaan ja sensitiivisyyttään lapsen ja perheen kohtaamisessa.

Toivomme päiväkodistanne mahdollisimman suurta osallistujamäärää tutkimukseemme. Ystävällisesti pyydämme teitä ilmoittamaan tutkimuksen vastaajamäärän pystyäksemme toimittamaan lomakekyselyt henkilökohtaisesti päiväkodille. Toimitamme samalla palautuskuoret, joilla vastaajan anonymiteetti turvataan. Toivomme osallistujamääräksi vähintään yksi varhaiskasvattaja ryhmää kohden.

Lomakkeet käydään läpi luottamuksellisesti ja ne tuhotaan opinnäytetyömme valmistuttua. Valmis opinnäytetyö annetaan tutkimukseen osallistuneiden päiväkotien käyttöön, sekä Kaste- hankkeelle.

Päiväkotinne osallistuminen on meille tärkeää tehdessämme tutkimusta opinnäytetyöhömmme.

Yhteistyö terveisin

Henna Gustafsson

puh. 044 5341411

henna.gustafsson@seamk.fi

Anne Tarpio

puh. 044 5489482

anne.tarpio@seamk.fi

LIITE 4 Kyselylomake

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja omahoitajuus

Kysymyksiin vastataan lauseilla vapaamuotoisesti omin sanoin kertoen. Mikäli vastaukselle varattu tila ei riitä, voit jatkaa vastaustasi paperin kääntöpuolelle. Vastaukset palautetaan suoraan tutkijoille 28.10.2011 mennessä, suojataksemme vastaajan anonymiteettiä. Kyselylomakkeet tuhoetaan niiden analysoinnin jälkeen.

1. Montako ryhmää päiväkodissanne on?
2. Millä keinoin päiväkodissanne edesautetaan lapsen turvallista päivähoidon aloitusta?
3. Millä keinoin päiväkodissanne tuetaan lasta ja vanhempaa eroahdistuksessa?
4. Miten lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma näkyy päivähoidon arjen eri tilanteissa?
5. Mitä on hyvä yhteistyö vanhempien kanssa?
6. Millä tavoin päiväkotinne toiminnassa otetaan huomioon "helpon" lapsen arki?
7. Millä tavoin päiväkotinne toiminnassa otetaan huomioon "vilkkaan" lapsen arki?
8. Miten päiväkodissanne toteutetaan toimintatuokiot?
9. Kuka ryhmässänne suunnittelee toimintatuokiot?
10. Mitä päiväkodissanne kerrotaan päivän päätteeksi vanhemmalle lapsen päivän kulusta?
11. Onko omahoitajuus sinulle tuttu käsite?

12. Mitä alla olevista ammatillisista koulutuksista olet käynyt?

Omahoitajuus koulutus	
Kasvatuskumppanuus koulutus	
Kiintymissuhdekoulutus	
Pienryhmäkoulutus	
Varhaisenvuorovaikutuksen koulutus	

13. Mitä ammatillisia koulutuksia haluaisit käydä?

Kiitos vaivannäöstäsi!

Osallistumisesi tutkimukseen on meille tärkeää.

Terveisin sosionomiopiskelijat

Henna Gustafsson ja Anne Tarpio